

אוצר תהלות ישראל

פנינים שנלקטו מותך דברי הגה"צ תהלות ישראל שליט"א (מותך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מותך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים
כדאי לקרוא כל המאמרים יותר מפינס א' כי בכדי שיהיו נקלטים ונכנסים יותר לתוך הלב בכדי שזה יופיע ויפצה את המטרה לא די בקריאת הדברים פעם א' לבד וגם כיו בפנים השניות מוגשים הרבה דברים שלא מוגשים בפנים הראשונה.
והיא לודיעו שבגלוינות הנהגה נמצאים גם דברים הישנים וישנם דברים חדשים, אוננם גם הדברים הישנים הנהגה נמצאים גם דברים חדשים וישנם דברים חדשים, אוננם גם הדברים הישנים מה שאמרו חז"ל שיעברו תורה כל זמן את המאמרים הישנים, כי באלה הדברים מתקנים מה שאמרו חז"ל שיעברו תורה כל זמן שהאדם חווה עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעוד הנסיון בס"ד.

לתשומת לב הקוראים
המאמרים על הפרשה או המועדים הם גם דברים כלליים שנוגעים תמיד ולכן אפשר וכדאי לקרוא גם אחרי הפרשה או המועד.

גליון פ' וישב תשע"ה

הערות ולגדבות לפנות במעללפאן:
כ"א 5704-537-02 פקס 1067-650-02
או בבתי"מ "תהלות ישראל" רח" יצחק נפתח 17 ירושלים
באר"ב 7700-885-347 917-873-1181
אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול הלשון
בארץ ישראל 03-6171001 וחת"ו להקיש מורינו הרב שליט"א 4-3-4-5-5-1-4-1
בארצ"ב 2-7-5-5-2440-395-718 וחת"ו להקיש לאדיש 4-50-4-3-4-5-2-7-5-5
מי שרוצה לקבל דף השבת וכן המאמרים או הקונטרסים שלנו בדואר נא להתקשר לי לייעוץ מח"ל 527614581 (972) 527614581 או דרך האינטרנט שלנו lauser6@neto.net.il
אפשר לשמוע שיעורי מורינו הרב שליט"א בקול תהלות ישראל
מוספר חדש וקבוע 544-0-544-718-3678

אוצר הפרשה

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו"

בפסוק "וישב יעקב" וגו' פירש רש"י (מדרש אגדה) "וישב" בקש יעקב בשלוה בעולם הזה וכו' ע"ש, ולכאורה הרי זה תמוה לומר על יעקב אבינו שהיה צדיקו של עולם והיה בחיר האבות וצורתו חקוקה בכסא הכבוד שירצה לישוב בשלוה בעולם הזה, שהרי אין זה מדרך הצדיקים ועובדי ד' כלל כידוע וכמבואר בספרי מוסר שאדרבה כל העובדי ד' מפקדים משלוות העולם הזה ע"ש, וא"כ איך יתכן שיעקב אבינו היה לו רצון לישוב בשלוה.

ולפי זה יש לפרש מה שכתב רש"י על זה (בשם המדרש) אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים וכו' בניחותא והיינו שאמר הקב"ה לא די לו העולם הבא שרכש לו יעקב עד היום אלא רצוני להעניק לו עוד יותר עולם הבא (שהכנתי בשבילו) וזה אי אפשר לו לקבל אלא אם כן יהיה לו עוד נסיונות ומלחמות עם היצר הרע, כי רכישת עולם הבא באה רק ע"י התגברות על כל נסיונות היצר הרע ומלחמה תמידית נגדו בלי מנוחה בשלוה, ולכן לא נתן לו הקב"ה מנוחה מיצרו אלא אדרבה הוסיף לו נסיון ועבודה חדשה ע"י רוגזו של יוסף, וק"ל.

ומזה יש לו לכל אדם ללמוד מוסר השכל שלא להצטער על הקושי שעובר עליו מיצר הרע ונסיונותיו כי כל זה אינו לרעתו ח"ו אלא לטובתו כדי שעל ידי זה ירכוש יותר עולם הבא וזה מה שאי אפשר לרכוש בלי עבודה ומלחמה זו נגד יצר הרע קשה כזה, ומי שמשים תמיד לפני עיניו מה שאמרו חז"ל שהעולם הזה הרי הוא רק כפרוזדור לעולם הבא וחי עם השקפה זו תמיד יהיה לו קל לקבל כל מצב קשה וכל נסיון קשה באהבה ולא יהיה נעשה מבוהל משום דבר בידעו שהכל רק לטובתו להנחילו יותר עולם הבא.

וכמו במשל העולם הזה כאשר האדם רוצה מאד להשתתף באיזה דבר של תענוג גדול שנמצא במקום רחוק ובכדי להגיע לשם צריכים לעבור נסיעה קשה ומעייפת ומסובכת בכל זאת הוא עושה את זה באהבה גדולה ומוותר על כל מצב שיעבור עליו בדרך קשה זו, ולפי גודל ועז רצונו להגיע לאותו מקום כשיעור זה כך יקל עליו לעבור כל המצבים הקשים, וכמו כן הוא לענינינו שאם עז מאד רצונו של אדם לרכוש ולהגיע לעולם הבא אזי יעבור בקל ובסבלנות ובאהבה כל הרפתקאי של העולם הזה והיצר הרע מכיון שיודע שזה הדרך להגיע למחוז חפצו ורצונו, ולכן חשוב ונחוץ מאד שהאדם ירגיל עצמו מאד לחשוב על זה תמיד עד שיהיה חדור בלבו בחוזק גדול.

ועוד יש לפרש מה שרצה יעקב לישוב בשלוה שהיה לו בזה ענין לשם שמים על פי מה דאיתא בספרי מוסר שישנם ב' סוגי נסיונות, (א) נסיון עוני ושעליה אמרו חז"ל (עירובין מ"א:) עניות מעבירה את האדם על דעת קונו, (ב) הוא נסיון העושר כשאדם יש לו כל טוב ולא חסר לו שום דבר אזי יש לו נסיון שלא יתרחק לבו על ידי כן, וכמו שכתוב בתורה הק' (דברים ח' י"ב) פן תאכל

ושבעת וגו' כסף וזהב ירבה לך וגו' ר"ל בבבך ושכחת את ד' וגו', ועוד כתוב (דברים ל"ב ט"ו) וישמן ישורון ויבעט וגו' וכתבו בספה"ק שנסיון העושר הוא עוד יותר קשה מנסיון העוני, ולכן רצה יעקב אבינו ע"ה לעבוד גם עבודה זו לצורך הדורות.

ומה שקפץ עליו רוגזו של יוסף ולא נתנו לו משמים לישוב בשלוה, יש לומר הטעם כי רמזו לו בזה שעדיין לא גמר את ההכנה לנסיון הראשון שיהיה לדורות העתידים והוא שלא יפלו מדרגתם אפילו בנסיונות עוני וענויים קשים, וכמו שהיה במצרים שגם לקחו מהם ילדיהם ושמם אותם בתוך הקירות כידוע וזה היה דומה לרוגזו של יוסף, ובזה היה יעקב עושה הכנה דרבה להענין שרצה שאע"פ שהיה בצער גדול והתאבל ימים רבים על צרתו עם כל זה לא חטא בלבו לאלוקיו (ולא נכשל כמו שנכשל איוב) ובזה השלים הכנת הכח לעמוד בנסיון העוני בשלימות, ואחרי זה כאשר ירד למצרים והיה שם במנוחה ובכבודו של עולם עשה עבודה זו לעמוד בנסיון העושר שלא לפול מדרגתו.

ולפי אופן זה גם כן יתפרש מה שכתוב ברש"י (בשם המדרש) שאמר הקב"ה לא דיין לצדיקים וכו' (אלא שמבקשים וכו') גם כן בניחותא והכוונה לומר שהנה כל אדם כאשר נולד ניתן לו מן השמים עבודה מסוימת שעליו לגמור אותה עד סוף ימיו (שנקבע לו לחיות) ובזה נגמר תיקונו שבעבורה ירד לעולם הזה, אמנם הצדקים לא מסתפקים בזה אלא רוצים לרכוש עוד יותר עולם הבא, ולכן ד' ית' עושה רצון יראיו ומוסיף להם קושי בעבודתם שעל ידי כן יוכלו לרכוש את העולם הבא שמיועד עבורם בזמן יותר קצר וישאר להם אח"כ עוד שנים לחיות ואז יוכלו להוסיף לרכוש את התוספת שהם רוצים להשיג.

וכמו כן היה כאן הענין עם יעקב שד' ית' הסכים לבקשתו ואמר שלא די להעולם הבא שירכוש לעצמו מתוך נסיון העוני אלא מגיע לו לעשות רצונו לתת לו הזדמנות ואפשרות לעבוד כפי רצונו נסיון העושר כדי שירכוש על ידי כן עוד יותר עולם הבא ולכן הביא עליו רוגזו של יוסף שזה גם נחשב כנסיון עוני שכלול בעל כל ענין סוג עבודה שמתוך צער וסבל, כדי שעת יגמור יותר מהר תיקונו שעליו לעשות בענין נסיון זה ואח"כ ישאר עוד מספר שנים מחייו שיוכל להשלים גם את העבודה השניה שרצה בעבודת נסיון העושר.

(מתוך שיחה לפ' בראשית תשס"ג)

אך יש לפרש הענין באופן זה שהכוונה בהיפוך דהיינו שאדרבה יעקב אבינו היה מפקד מתענוג ונחת בעולם הזה ולכן לא היה לו מנוחה בלב בשעה שראה עצמו מלא נחת ממה שהיתה מטתו שלימה ומבורך מבנים ובני בניו ועשירות גדולה וכדו', ולכן מכת פחד זו היה חסר שלוה בלבו והיה רוצה להיות בשלוה ומנוחה שידע שלא תהיה נפגעת דרגתו וקדושתו מהגשמיות והזוהמא של העולם הזה, ובפרט שארץ כנען היתה אז מלאה טומאה מגודל העונות של הכנענים שהיו גרועים ומקולקלים יותר מכל שאר האומות וכמבואר בפסוק (ויקרא י"ח ג' וברש"י שם, ופסוק כ"ד עד סוף הפרשה), וכאשר ידע שהוא מוגן מזה אזי יהיה לו שלוה בלבו, וזה הכוונה שרצה לישוב בשלוה בעולם הזה כלו' שגם בעודו בעולם הזה יהיה מוגן ומובטח מכל ירידה רוחנית.

ולפי זה יש לפרש גם ההמשך "מגורי" אביו בדרך זה דהיינו שבשעה שהתיישב יעקב בארץ כנען הכניס את עצמו במגורי אביו דהיינו שהמשיך לעצמו מדת הפחד והיראה שזוה היה מדתו של אביו יצחק שהיה מפקד לנגוע בעולם הזה שלא להימשך אחריה (וכן גם לא יצא לח"ל שאוירה טמא), ויעקב כשהוצרך להתיישב בעולם הזה המשיך לעצמו פחד מהעולם הזה, ובזה עשה לעצמו הגנה שלא יתדבק בו מקליפת העולם הזה, ובזה היה יכול לשבת בשלוה בעולם הזה בלי דאגה שזיק לו ח"ו.

והתורה הק' מספרת את זה כדי שכל אדם ילמד גם כן מזה ששכאשר ניגש להתעסק באיזה דבר של העולם הזה צריך לגשת עם פחד גדול מאוד בשעת מעשה שידע שזה סכנה כמו שנוגע באש, וכאשר האדם נגש לעסקי עולם הזה וענינים גשמיים (שהוא מוכרח להתעסק בהם) עם פחד כזה (כמו שהוא מפקד מאש) בזה הרי הוא מוגן שלא יכשל להיות נדבק בו ח"ו מהקליפה הגשמית של העולם הזה.

^א תפלה ביראה כזו, ובמקום אחר כתב הנ"א (בס"פ קרח) שהצדיקים נגשים לאכילה ביראה ופחד יותר מהיראה ופחד שהם נגשים לתפלה, ע"כ.

^א מגורי לשון פחד (כמו שכתוב ויגר מואב וגו') וכן פירש גם בזוהר הק' (קפ.) תיבת מגורי משלון פחד, ופירש שם על פי דרכו בקודש ע"ש.

"וכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו"

בפסוק (ל"ט ג) "וירא אדניו כי ד' אתו וכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו" הנה רש"י פירש מה שכתוב "כי ד' אתו" דהיינו ששם שמים שגור בפיו, ע"כ, ולפי זה מה שכתוב בהמשך הפסוק "וכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו" אינו קשור דוקא לתחילת הפסוק אלא הרי הוא ענין בפני עצמו שראה בו עוד מעלה שד' מצליח בידו כל וכו'.

ולפי זה מה שכתוב בפסוק הבא "וימצא יוסף חן בעיניו" אינו מבואר מהו הסיבה שמצא חן אם מפני שראה ששם שמים שגור בפיו או מפני שראה שהוא איש מצליח או משני הטעמים, ולכאורה היה לו לפסוק לפרש ולא לסתום, והרמב"ן חולק על פירש רש"י ופירש (שסוף הפסוק קשור לתחילתו) שכוונת הפסוק לומר שמה שראה שמעשיו תמיד מצליחים יותר מכל אדם ידע שמאת ד' הוא זה, ע"ש, ולפ"ד הרמב"ן קשור סוף הפסוק לתחלתו.

ואפשר לומר שגם רש"י כוונתו לפרש שכל הפסוק קשור אלא שרש"י מפרש שהפסוק מסביר למה באמת הצליח ד' בידו תמיד בכל מה שעשה שאין זה בנמצא אצל שאר בני אדם והטעם הוא מכיון שהיה שם שמים שגור תמיד בפיו, כי אפילו היותר מוצלחים ובעלי מזל היותר חזקים גם כן יש להם לפעמים כשלונות, ומבואר בראשונים (כמדומה בתוס' הר"ד באיזה מקום) שרק הקב"ה חותמו אמת שאין אצלו טעות ח"ו אבל כל נברא בהכרח שיטעה פעם. ויש לבאר הענין כך כי הנה הטעם שד' ית' קבע בסדר העולם שבודד כלל בני אדם לא מצליח בכל פעם הוא כי אם הרי הוא יצליח תמיד אזי יתגאה בלבו ויחשוב שיש בכחו ועוצם ידו לעשות ח"ו כל מה שירצה (אם יזהר מאד לשים לבו היטב לכל דבר שלא יטעה במעשיו) שכן הרי זה דעת והגיון העמי הארצות שאינם משיגים את האמת והאמונה, וידוע מה שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא שאסור לחשוב כך כי אין ההצלחה תלויה בטבע כי באמת אין שום כח בטבע אלא הכל תלוי בגזירת עליון ומי שאינו מאמין כך אלא הרי הוא חושב שיש כח בטבע אין לו חלק בתורת משה ע"ש.

ולכן בכדי שלא יבא האדם לטעות בזה קבע הקב"ה בתוך טבעו של הטבע שלא יצליח תמיד בכל פעם, ועל ידי כן לא יוכל האדם להתגאות אלא יהיה כנוע ויודה תמיד לד' ית' על כל הצלחה והצלחה, וגם יתפלל תמיד בכל צעד וצעד להקב"ה שיצליח דרכו ושישמור אותו מכשולו, וכמו כן לא יטעו בו אחרים ויחשיבוהו כאלוק ובזה יוכלו לקלקל גם אותו להכניס בו יצר הרע ונסיון של גאווה ושליטה.

וצריך האדם שמקבל מינוי של גדולה וכבוד לדאוג תמיד על זה שלא יכנס בלבו מחשבה והרגשה של התנשאות וגאווה, ויש לדעת שהרגשת התנשאות וגאווה פוסלת ומקלקלת כל חלקא טבא וכל זיק של נשמה וקדושה ואפילו בכל שהוא והרי זה כמו חמץ שהיא רומזת על גאווה כידוע והיא אוסרת ומחמיצה את הכל אפי' בכל שהוא, כי בזה יוכל ח"ו לאבד אפילו כל מה שרכש לעצמו מכבר ומכל שכן שזה ימנע ממנו לגדול יותר, ועל כן על אדם כזה להתפלל לד' תמיד כל יום ויום שיצליהו שלא יגיע לידי גאווה מתוך תפקידו ומינויו.

אמנם יוסף שתמיד היה דבוק בהקב"ה והיה יודע וזוכר תמיד שכל מה שהוא עושה זה באמת הקב"ה עושה והוא לא עושה כלום, והיה מתפלל תמיד בכל דבר לפני עשייתו שד' ית' יצליח דרכו וכן אחרי כל הצלחה היה תיכף ומיד מודה ומברך לד' עליה (וכמו שמצינו באלעזר עבד אברהם שתיכף ומיד כאשר שמע מרבקה שהיא בת בתואל כתוב (כ"ד ל"ו) ויקוד האיש וישתחו לד' וכן (בפסוק כ"ב) כאשר שמע מלבן ובתואל שהסכימו לתת לו את רבקה וישתחו ארצה לד'), וכך היה גם אומר תמיד לכולם (ובזה היה גם מפרסם תמיד אלוקותו ומלכותו ית' וזה מה שעל כל אדם לעשות ובה נחשב מקדש שם שמים תמיד) וכן מצינו שאמר לשרי פרעה בבית המשמר (בראשית מ' ח') "הלא לאלקים פתרונים ספרו נא לי" וכן אמר לפרעה (שם מ"א ט"ז) "בלעדי (כלומר הרי זה לא מכחי אלא) אלקים יענה את שלום פרעה", ועל ידי כן ידעו כולם שכל הצלחתו היא רק מפני "כי ד' אתו", ולכן לא היה חשש שיתגאה ושיתלה הצלחתו וכחו ועוצם ידו וכמו כן לא יטעו בו גם אחרים ולכן לא היה צורך לכשלוף אלא כל אשר עושה ד' מצליח בידו **ומזה** יש לנו ללמוד שכמו כן כל אדם שיתנהג

כמו יוסף הצדיק בזה כנזכר (שייחס תמיד כל דבר להקב"ה ולפני שעושהו יפנה תמיד לד' ויקבש הצלחתו רק ממנו ית' ועל כל דבר שמקבל יודה תיכף ומיד אליו ית') על ידי כן אין חשש שיתלה הדבר בכחו ועוצם ידו ויבא להתגאות ואז לא יצטרך לכשלוף כאמור.

ויש לשים לב מאד לענין זה בפרט היום בזמנינו אלה שגברה יד היצר הרע והסט"א להכניס בלב האנשים להאמין מאד בכח הטבע ובכחי ועוצם ידי ולהאמין שבזה שיהיה לו בידו מקצוע יהיה בטוח עם פרנסתו תמיד, והרי זה טעות נורא ובה האדם מתרחק מד' ית' ומתהורה הק' כמו שכתב הרמב"ן הנ"ל שמי שמאמין כך אין לו חלק בתורת משה, ויש לשים לב שבזה שהאדם כך אזי לא רק שזה לא מביא לו פרנסה והצלחה אלא אדרבה זה יכול להיות

¹ ואומרים העולם גם שכל חכם ונקח נכשל פעם בדבר של טפשות (ובאידיש המבטא כך יעדער קלינער באנארישט זיך אמאל).

² ושם א' לא יכול לזייף ושיהיה לו החתימה של האמת בהחלט ואפילו אצל גדולי עולם מצינו שטעו פעם או כמה פעמים ועי' מה שכתב הרמב"ם (...) להעיד על גדלותו של הר"ף, שלא טעה יותר משש פעמים כידוע שהרמב"ם פוסק תמיד כדעת הר"ף חוץ מבשש מקומות שחולק עליו, ואפילו אצל המלאכים מצינו שטעו כמבואר בחז"ל לגבי מעשה אלישע בן אבוי' שמפני זה יצא לתרבות רעה, ע"כ.

³ ודבר זה שאמירת כחי ועוצם ידי נובע מתוך הגאווה שבלב האדם מבואר בפסוק (דברים ח' י"ד י"ז) ורם לבבך ושכחת את ד' ... ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי

סיבה למנוע ולהרחיק ממנו את פרנסתו והצלחתו.

וזה מה שכתוב (קהלת ט' א') "לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר" ומפרשים העולם שדוקא לחכמים ופקחים וחרוצים נמנע מהם פרנסתם והצלחתם מכיון שאם יצליחו יתלו אותה בחכמתם ובינתם וחריצותם, וכך רואים גם בסדר העולם שרוב מהעשירים היותר גדולים הרי הם חסרי חכמה ותבונה.

אמנם יש כאלה שעבור שיהיה להם נסיון נותנים להם שיהיה נדמה ונראה להם שחכמתם השיגה להם את עושרם וזה נעשה להם לנסיון מן השמים מכיון שבחרו בדרך זו ורוצים לראות את זה כך, וזה כמו שאמרו חז"ל (...) בדרך שאדם רוצה לילך מולכין אותו ועוד אמרו חז"ל (...) הבא לטמא פותחין לו, ועל כן עליהם להתעורר מעצמם ולהתבונן איך שעל ידי כן הם מתרחקים מדרך האמונה ומתהורה הק' וכמבואר לעיל מדברי הרמב"ן, ואחרי שיתעוררו מעצמם ויבחרו ללכת בדרך התורה הק' אזי יעזרו להם משמים לפתוח עיניהם ויראו ברור את האמת ואת ההשגחה העליונה שבכל דבר ועל ידי כן יצאו מטעיותם ויתקרבו להקב"ה ולהאמונה השלימה.

(מתוך מאמר זכרתינו והזכרתני)

"על ידי שאמר זכרתינו והזכרתני" (מ"ב ג') **ברש"י** על הפסוק "וישכחהו" וז"ל, מפני שתלה בו יוסף (בטחונו בשר המשקים) לזכרו הזקק להיות אסור עוד שתי שנים שנאמר "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו ולא פנה אל רהבים" ולא בטח על מצרים הקרוים רהב, עכ"ל (והוא בב"ר ריש מקץ), ויש לתמוה איך יתכן לומר שיוסף הצדיק לא היה בטוח בד' ולא היה בכלל "אשרי הגבר אשר שם בד' מבטחו" וגו', ודבר זה צריך ביאור.

והנה בנוסח שלנו במדרש רבה (פ"ט ג') (שממש לכאורה מקור דברי רש"י) כתוב לשון זה, אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו "זה יוסף" וכו' ע"י שאמר ... זכרתינו והזכרתני נתוסף לו שתי שנים (כנגד כל תיבה שנה א') ע"כ, ועמדו המפרשים בזה שמשמע סתירה מיניה וביה בדברי המדרש שמקודם אומר המדרש שעל יוסף נאמר ששם בד' מבטחו ואח"כ משמע כוונת המדרש רבה לומר שיוסף לא שם בטחונו בד' אלא בטח בשר המשקים ולכן נענש, וזה אומר דרשוני.

ונראה לבאר בס"ד, שהנה זה פשוט וברור שאע"פ שעל האדם לבטוח בכל דבר רק בד' אבל בכל זאת עליו לעשות השתדלות בדרך הטבע לפי סדר מנהגו של עולם כי כן גזרה חכמתו ית', אלא שעל האדם לא להאמין ולא לבטוח כלל

שנעצר לפעמים עד שיתפללו עליה, והרי זה בכדי להבין שהוא זקוק תמיד לד'.

¹ וזה רק כאשר האדם מכניס זאת בלבו בכוונה תחלה וברצון לבו או אפילו כאשר היצר הרע מכניס המחשבה בלבו אלא שהוא על כל פנים מקבל בלבו את המחשבה וההרגשה בהסכמת לבו אבל אם הרי הוא לא מסכים לזה והוא נלחם נגדה ומצטער עליה ומפחד וסולד ממנה אזי אין זה פוגע בנפשו ונשמתו ועליו נאמר "אשרי אדם מיוחד תמיד".

² וכמבואר כאן במדרש (במדבר פ"ד) על פסוק זה "כי ד' אתו" וז"ל "יוסף היה מברך על כל דבר ודבר שהיה עושה" וכו' ע"ש.

¹ ועי' כעין זה ברש"י (בראשית ב' ה') מדברי הגמ' (חולין כח:) שלא ירדו גשמים לעולם עד שבא אדם והתפלל עליהם וכו' ע"ש, והרי זה גם כאמור שהשאר הקב"ה דבר א' שהוא מטבע העולם שלא יהיה נשפע לעולם עד

שהאדם התפלל עליה, בכדי שיבין מזה שגם הדברים שהם בטבע הבריאה האדם זקוק בה לד' ולכן עליו להתפלל גם עליהם תמיד שיופיעו ואז יהיו לברכה ולא ח"ו לקללה וכמו שכתוב (משלי ...) "יש עושר שמור לבעליו לרעתו".

וכמו כן הוא בשאר כל הדברים שאם ממשיך אותם ע"י תפלה לפניו והודאה לאחריה הרי זה מוגן מלהיות לרעתו ח"ו (וכמבואר בספח"ק נו"א ...) וכמו כן עד היום ענין הגשמים הוא הדבר (שאין כמוהו בשאר הדברים שמופיעים טבעי)

על השתדלות הטבע שהיא המביאה לו ההצלחה אלא הוא עושה את השתדלות הטבע כי כך רצה ד' ית' ואם רצון ד' שיצליח אזי ההצלחה תבוא לו על ידי השתדלות זו או ממקום אחר שזה ע"י כלי ולבוש של דרך הטבע, וטעם הדבר שרצה ד' ית' שכך תהיה ההנהגה הוא בכדי שיהיה לאדם נסיון שאע"פ שמשתדל בדרך הטבע בכל זאת לא יאמין בה כלל.

וכל ירידתו של האדם לתוך העולם הזה הוא למטרה זו לחיות עם דרך הטבע ובכל זאת לא להמשך אחריה כלל אלא יש לו להלחם בו תמיד ולבטלו בלבו ולגלות בלבו מלכותו ית' בתחתונים על ידי שלא ייחס ההנהגה כלל להטבע אלא אליו ית' לבד, וכאשר האדם עושה כך בזה שובר את הקליפה של הטבע שמושך את האדם להאמין בה ולכפור בהנהגת ומלכות ד' ית' בעולם, ובזה הרי הוא מטהר ומזכך אויר החומרי של העולם הזה מהקליפה ששורה בה.

בזה נעשה העולם ראוי לדירת והשראת השכינה בה שזהו תכלית כל הבריאה וכמו שמבואר בספה"ק שתכלית ומטרת הבריאה היא מפני שרצה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים, וזה נעשה ע"י שמבטלים את האמונה בהטבע ובה מנינים ועושים דירה עבור ד' ית' כביכול תוך עולם הטבע (וזה נקרא בתחתונים כי הוא היותר תחתון ומגושם ורחוק יותר מכל הג' עולמות אבי"ע מד' ית' כביכול כל מהתגלות מלכותו ית'), וכל זמן שלא מבטלים את האמונה בהטבע ולא מגלים את מלכותו והנהגתו ית' אפילו תוך הטבע אין כאן דירה עבור שכינתו ית', וכמו שאי אפשר לאכסן מלך תוך דירת מורדיו.

והנה אע"פ שעל האדם להשתדל בדרך הטבע וכמו שנתבאר בכל זאת מבואר בספרי מוסר שאין לעשות אלא השתדלות בינונית מה שאין כן השתדלות מרובה דהיינו פעולה שיש רק צד רחוק שזה יוכל לעזור זה אין לאדם לעשות כי בזה הרי הוא מוכיח שבוטח בהטבע ומאמין שרק ע"י דרך הטבע יוושע ולכן הרי הוא עושה אפילו השתדלות שיש בה רק אפשרות שתועיל מכיון שהוא חושב שאין לו דרך אחרת שיוכל להוושע על ידה ולכן חושב שכדאי להשתדל אפילו בדרך כל כך רחוק מהתוצאות הרגיל, אבל המאמין בד' עושה השתדלות רק מפני שנצטווה עליה ולא מפני שמאמין בה כלל, ומכיון שעל פי הלכות התורה הק' הולכים בכל דבר אחרי רוב

על כן השתדלות כזאת שעל פי רוב לא מצליחה בודאי לא נצטוו לעשותה, ולכן המאמין רק בכח ד' אזי אחרי שכבר יצא ידי חובת השתדלות (ע"י השתדלות בינונית) איננו מוסיף לעשות כלום והוא מאמין שאם ד' ית' ירצה יעזור לו בלי ההשתדלות נוספת כמו שהוא האמת שאין הדבר תלוי בהטבע כלל אלא במה שד' ית' גוזר עליו וכמבואר בדברי הרמב"ן הידועים בסוף פ' בא'.

ולפי האמור יש להבין שיוסף לא היה לו חיוב להשתדל ע"י שר המשקים מכיון שעל פי הטבע הרשעים המצריים לא יעשו טובה ולכן לא היה ראוי לפנות אליהם אפילו מטעם השתדלות.

אמנם יש להבין הענין שבאופן זה שהיה לו ליוסף ענין דוקא לעשות פעולה של השתדלות אצל שר המשקים מטעם שיתבאר ואע"פ שזה היה בגדר השתדלות מרובה בכל זאת לא עשה בזה איסור כי לא היה בכוונה האסורה דהיינו לסמוך עליה כלל שזה יעזור לו אלא בכוונה הפוכה לגמרי ובזה רצה אדרבה לשבור את הקליפה של להאמין בכח הטבע (וכמו שיתבאר בהמשך), ויותר מזה עשה יוסף שעשה בעצמו דבר שיבטל את כח ההשתדלות שעשה.

ונקדים מקודם מה שמובא בספה"ק לפרש במלת "וישכחהו" שזה לכאורה מיותר שהרי היה מספיק במה שכתוב לפני זה "ולא זכר שר המשקים את יוסף" ולמה הוסיף תיבת "וישכחהו" אלא שזה קאי על יוסף הצדיק שהוא גרם לשר המשקים שישכח מה שאמר לו, עכ"ל, ויש להוסיף להסיכר דבה"ק שהאופן שגרם לו לשכח היה ע"י שהוציא יוסף הצדיק מזכרונו את זה שבקש משר המשקים והסיח דעתו מזה לגמרי ולא חשב יותר על זה כלל ולא האמין (בשר המשקים) שיעשה את זה, ובזה פעל שגם שר המשקים ישכח מזה כמו שהוא לפי טבע הדברים הוא שכשהמבקש שוכח ומסיח דעת מהדבר אזי גם זה שבקש ממנו ישכח מזה כי הלבבות מרגישות זה את זה.

ועתה נבא להמכוון בס"ד שיש לפרש שבשעה שאמר אל שר המשקים "זכרתי והזכרתי" היה כוונתו מתחלה להשכיחו אח"כ כדי לבטל הבטחון בו וכנ"ל ובזה ישבור את הקליפה של בטחון בהטבע וכחי ועוצם ידי.

ובכל זאת מכיון שהיה בזה הדבור שאמר זכרתי וגו' משום מראית עין לכן היה צריך

תקון על זה ולכן נגזר עליו להיות עוד ב' שנים בבית סהר, ובאמת היה זה רק נראה למראית עין כעונש אבל באמת היה זה להשלים את כוונתו הטוב מתחילה כי בזה שסבל יוסף עוד ב' שנים בית סהר בזה שבר את הקליפה ביותר. **ויש** לסמוך ולדמות ענין זה שעשה יוסף למה שמסופר על הבעל שם טוב שפעם היה לו צורך לכסף ולא היה לו הלך ודפק בחלון של איזה עשיר ולפני שהספיק לפתוח הלך משם וכשהגיע בעל הבית והסתכל מי דפק ראה שהבעש"ט כבר הלך משם, ויצא הבעה"ב ורדף אחריו ושאלו ממה נפשך אם רצית נדבה למה הנך הולך לך, וענה לו הבעש"ט כי באמת הנני צורך לכסף והנני בוטח רק בד' שיזמין לי אבל בכל זאת הרי צריכים לעשות השתדלות ולכן שערתי שלפי הבטחון שלי מספיק לי לעשות מעשה השתדלות קטנה בכל דהו"כ כמו דפיקה אצל מי שיש לו לתת ולא יותר ובזה אצא ידי חובת השתדלות, אמנם רצייתי גם להוכיח שאינני בוטח וסומך על זה כלל ולכן אחרי שדפקתי הלכתי כדי לבטל את הבטחון בהשתדלות ועל כן דפקתי בחלונך בכדי לצאת ידי חובתי בזה אבל עתה אין לי נפקא מינה אם אתה תתן לי או לא כי בין כך ד' ית' ישלח לי עתה, ע"כ הסיפור, וכמו כן יש לפרש במה שעשה יוסף דוקא פעולה שלא יצא כלום מהשתדלותו זה בכדי להוכיח הביטול שבלבו לגמרי שאין לו אפילו הרהור קטן של בטחון בזה.

והנה כבר נזכר כמה פעמים הענין שמעשה אבות סימן לבנים, שהאבות הק' הכינו כל הכח עבורינו בכדי שיהיה קל לנו לכבוש את יצרנו הרע, ולכן יש להבין שיוסף הצדיק שגם כן היה נחשב כמו האבות ובשורה אחת אתם כידוע (וכמו שמצינו בפסוק (תהלים ע"ז ט"ו) שנקראים בני ישראל "בני יעקב ויוסף סלה") ולכן היה גם כן כל מעשיו סימן לבנים.¹⁰

ועל פי זה יש להבין שכל מה שנתבאר כאן שעשה יוסף לבטל הקליפה לא היה צורך עבורו כי הוא היה שלם בבטחונו אך ורק בד' אלא כל מה שעשה בזה היה רק מכיון שידע יוסף ברוח קדשו שעתידים הדורות הבאים להיות נכשלים באמונה בכח הטבע וההשתדלות בה ואפילו בהשתדלות מרובה, וכמו שאנו רואים המצב היום¹¹ אחרי שנתפשטה קליפת היוונים

¹⁰ כי בכל הג' העולמות שלמעלה מעולם הזה מלכותו ית' גלויה אבל בעולם הזה הרי היא נסתרה ואינה נכרת אלא ע"י אמונתו ועבודתו בביטול המסך והמכסה המונע התגלותה.

¹¹ אמנם לפעמים כאשר אין להאדם אפשרות לעשות השתדלות בינונית רגילה אזי יש לפעמים ענין לעשות איזה שהוא מפניה על דבר אע"פ שהיא רחוקה מהמציאות הרגילה, וזה עשה כמעט שעל פי עניניה כנילמים, לעשות בזה כלי לקבלת השפע מלמעלה כי כל שפע שיורד מלמעלה מן השמים לעולם הזה שנתקבל השפע לתוכה, כלי גשמי שמתאימה לעולם הזה שנתקבל השפע לתוכה, טעם ב) כי לפעמים צריך לרדת לעולם הזה שפע וישועה בדרך נס ואז צריכים איזה פעולה גשמית כדי להסתיר את הנס, ג) כדי לעשות בזה כמו סימן ואתערותא דלתתא להמשכת הנס והישועה, כמו שמצינו כמה פעמים בנביא שצוה ד' לנביא לעשות איזה סימן עם מקל וכדו' להמשכת הישועה (או ח"ו הפורענות), ובזה יש לפרש הענין מה שעשה יעקב אבינו עם המקלות שפצל ברהטים אע"פ שהרי זה סיבה מאד רחוקה ולא מצויה שעל ידי כן יתעברו הצאן כפי צורתם, ובכל זאת מכיון שראה בנבואה בחלומו

שיורד לו שפע זו לכן עשה זה לסימן או לאתערותא דלתתא או כלי ומכסה להסתיר מעשה הנס, ובזה יובן למה לא היה נחשב לרמיה וגזילה לעשות דבר כזה כי באמת לא מעשה זה הוא מה שפעל את הענין, ולכן אמר לללן (ל"א מ"ב) לחלי אלקי אבי וגו' היה לי כי עתה ריקם שוכחתי וגו', ואכמ"ל עוד בזה.

¹² וכתיבוע מספרי מוסר ומחובות הלבבות שלפי גודל דרגת הבטחון של האדם לעשות המצוות השתדלות. ד' ועוד יתור מצינו בחז"ל שמה שמצינו בדרות הראשונים (אפילו אצל הצדיקים) שנכשלו לפעמים חטא הרי זה (רק) לטובתנו וכך אמרו בגמ' (ע"ז ה.) "בואו ונחזיק טובה לאבותינו שחטאו שאלמלא לא חטאו כאלו לא באנו לעולם", ע"ש, ובמובן הפשוט כוונת הגמ' היא לומר שעל ידי שנכשלו בחטא ועשו תשובה ותקונים עליה על ידי כן הכינו גם תשובה ותקון עבורינו ונוכל בקל גם כן לשוב ולתקן, והסברנו פעם הענין ביותר עומק שהכוונה הוא על דרך שאמרו חז"ל (ע"ז ד:) על דוד המלך ע"ה שלא היה ראוי לאותו חטא אלא כדי להורות תשובה ליחיד, ע"ש, ועל דרך זה יש להבין בכל גדולי כל הדורות ענקי עולם כמו השבטים וכדו' שבאמת לא נכשלו בחטא כלל

ולא היו ראוים לחטא אלא שעשו את זה כמו עבירה לשמה כלו' בכוונה תחלה כדי לזכות את הדורות הבאים במה שראו ברוח קדשם שעתידים הדורות הבאים להכשל בה בזה עשו גם הם בכעין זה כדי שעל ידי זה יכינו לנו את כח התשובה בזה כי התשובה היא שוברת את הקליפה של העבירה (ועוד שיהיה לימוד זכות והמלצה עלינו) להקל מהקטרוג שהרי גם הם נכשלו וכי טובים אנחנו מאבותינו).

¹³ ויהי ויהי נכשלים עבורי כן גם אסורים הבאים בלקיחת כספים ע"י כל מיני אופנים של רמיה שזה כבר גם איסור גזלת דע"ת ואיסור לא תגזול וכל זה נובע מכח אמונתם בטבע עד שמביא אותם להשתדלות מרובה והרי זה דבר גרוע ביותר ובפרט מי שתוקע עצמו עבור השגת פרנסתו (ומכל שכן כאשר זה רק להשגת הון) לדבר שהוא ספק עבירה או אפילו דבר שעל כל פנים דבר שאינו ח'לק, ולעומת זאת במידי דאכילה וכדו' יקיד על כל דבר שיהיה חלק מהמדרין מן המהדרין ודוקא בדבר כזה שבה תלוי עיקרי האמונה שבמקום להאמין בד' הרי הוא מאמין בטבע שהוא כעין עבודה זרה בכל זאת הרי הוא מקיל בה, ולפעמים אע"פ שאין לו כל כך נחיצות אלא שרוצה להרבות הוננו וכדו', ולפעמים הרי זה כרוך בשאלה של

אוצר הזמנים

"להשכיחם תורתך"

בנוסף על הנסים שאומרים להשכיחם תורתך יש להבין ב' דיוקים (א) שלא אומרים "לבטלם" מתורתך אלא להשכיחם דמשמע שרצו לגרום להם שכחת התורה שישכחו מעצמם ויש להבין איך רצו לפעול דבר כזה" ובפשוט משמע שרצו להשכיחם לא רק את התורה שלומדים אלא שרצו להשכיחם גם את כל קיום התורה והמצוות, וזה בודאי צריך ביאור איך אפשר להשכיחם את המצוות שהם עוסקים בהם יום ולילה, ואפילו עמי הארץ שאינם לומדים תמיד את התורה יודעים וזוכרים את המצוות שעוסקים בהן תמיד, (ב) יש לדייק בלשון זה שמזכירים כאן "תורתך" למה לא אומרים להשכיחם "תורה" או תורתם למה מזכירים דוקא ביטוי זה "תורתך".

אלא "ל דהענין הוא ד"תורתך" הכוונה תורת ד', שרצו להשכיח מהם שהתורה הקדושה היא תורת ד' ועל כן הרי הוא למעלה מהגיון האנושי וכמבואר כבר אצלנו ענין זה כמה פעמים בשם המהר"ל והרמח"ל, אבל היוונים שהם היו מחדשים את כל המדע וחכמת הלוגיקא האמינו רק במה שהשכל משיג אבל במה שיש יותר מהשכל הם לא האמינו, וזה רצו להכניס בבני ישראל שילמדו את התורה בצורה כזאת שיאמינו שהתורה הוא הגיוני כמו הגיון האנושי ועל ידי כן יהיה נשכח מבני ישראל לאט לאט אמתתה של תורה ויתחילו בני ישראל לסלף דבריה וממילא על ידי כן לאט לאט תשתכח תורה מישראל ח"ו ולכן כתוב "להשכיחם תורתך" וק"ל, ובמקום אחר הארכנו והרחבנו יותר בענין זה (במאמר על עזבם תורתי ועוד.)

(חנוכה תשס"ז)

ביאור למה קבעו עיקר מצוות חנוכה בהדלקת הנרות

ידוע קושיית הבית יוסף מה היה הנס ביום הראשון, שלכאורה הנס היה רק שבעה ימים ולא שמונה ימים שהרי יום ראשון היה להם השמן שמצאו.

והנה יש מפרשים שמתרצים על קושיית הב"י שיום הראשון הוא לזכר נס נצחון המלחמה ולא על זכר נס השמן, ומקשה על זה הבעל סדר היום א"כ היו צריכים לתקן ביום הראשון, רק בהלל והודאה ולמה תקנו גם כן הזכר בנר, עיי"ש מה שתיירץ.

ואפשר לתרץ באופן זה בס"ד, לפי הנ"ל מהספה"ק שעיקר קליפת היוונים היתה בזה שהאמינו בכח הטבע (וכמו כן האמינו רק בהגיון) שיש לה כח בפני עצמו ואיננה מונהגת מכח עליון שהוא כח הרוחני שמעל הטבע וההגיון, וכמו כן האמינו שאין קשר בין עולם הרוחני לעולם הגשמי והטבע, וזה כפירה גמורה והיפוך מעקרי האמונה שהראשונה מה"ג עקרים היא להאמין שהבורא ב"ה הוא בורא "ומנהיג לכל הברואים" "והוא לבדו עשה ועושה לכל

שהשפיעו את זה על כל העולם ובעוה"ר גם הרבה מאחינו בני ישראל נתפסו בזה לרודפים כל ימי חייהם אחרי עבודה זרה זו, ונכשלים במה שהזירה תורה עליה בפ' עקב (דברים ח' י"א י"ז) ואומרים בלבבם כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ועיי' מה שכתב שם באור החיים הק' שתחלת כניסת היצר הרע בלב האדם הוא עיי' שמכשילו בדבר זה ועל ידי כן יוכל אח"כ לשלוט על האדם בכל דבר כי על ידי כן נתפס בשליטת היצר הרע לגמרי ח"ו, עיי"ש, וזה פחד נורא כי כמה הם היום שיוכלו לומר זכיתי לבי בענין זה ולא נתפס בה כלל.

ולכן בכדי להקל עלינו ולעזור ולתמוך בנו שנוכל להתגבר נגד יצרא דמינות זה דמשכא (כ"כ, ורבים חללים הפילה) על כן עשה יוסף הצדיק כל מה שעשה כמו שנתבאר כאן כדי להחליש את הקליפה שעומד לשלוט על הדורות העתידיים כנזכר, ואע"פ שידע יוסף שיצטרך עבור זה לסבול עוד ב' שנים בבית סוהר עם כל זה מסר נפשו לעזרת והצלת הדורות העתידיים מבני ישראל, ובזה שעשה מסירת נפש בזה שבר ביותר את הקליפה הגדולה הנזכר והחלישו לכל הדורות וכמבואר, ובזה השפיע לנו כח גדול לכל מי שירצה ללחום ולהתגבר נגד זה שיצליח בזה בס"ד.

ובזה יתיישב כמין חומר כוונת המדרש שהזכיר על יוסף הפסוק "אשרי ה גבר אשר שם מבטחו בד" וגו' כי באמת נאמר עליו ולא פנה אל רהבים באמת לא פנה בלבו אל שר המשקים כלל, והם שמזכיר המדרש שבשביל ב' תיבות נתוספו לו ב' שנים היינו לומר שעשה מסירת נפש לסבול כל זה (לא עבור עצמו אלא) עבור כל הכלל וזה מוסיף שבת על שבחו, וזה כפ"פ בס"ד.

ומענין האמור יש ללמוד דבר חשוב שנוגע לכל א' וא' שיש לדעת שכמו שיוסף הצדיק ושאר צדיקי הדורות כווננו במעשיהם הללו להחליש כח היצר הרע לכל העתיד כמו כן יש לכל א' וא' לכוון לכך כי גם עיי' התגברות של כל אדם מישראל נגד היצר הרע הרי הוא גם כן פועל מעין מה שעשו הצדיקים בכחם הגדול, ולכן יש לשים לב לענין זה ולדעת שבכל דבר נסיון קשה שמזדמן לאדם והוא מתגבר על יצרו בה הרי הוא שובר בזה כח הקליפה שבדבר ההוא וזה מקיל אחרי זה לעצמו שלא יוכל להתגבר עליו יצרו ושיהיה נעשה שלם במדה ההיא, וגם הרי זה מקיל לכל הכלל לכל מי שיהיה לו נסיון כזה שיוכל יותר בקל להתגבר מכיון שכבר נחלשה קצת קליפה זו כמו כל גבור שנלחם עם הרבה אנשים שעל כל כשלונו שקורה לו שנעשה מנוצח מאיזה בן אדם הרי זה מחליש כחו יותר (כלו' שהרי זה מחליש כח האומץ שלו מכיון שרואה שלא מצליח, והרי חלק גדול מהכח לנצח הוא תלויה לפי גודל האומץ ולכן אחרי כל כשלונו נוסף הרי נחלש האומץ שלו ועל כן ממילא נחלש כחו מלנצח, וק"ל), וכמו כן כל פעם שבת אדם מנצח את יצרו הרי הוא מחליש כח היצר הרע ואומצו ללחום בענין זה נגד כל א' מבני ישראל.

המעשים", ועלינו גם להאמין שאין שום כח בטבע כלל וכמו שכתב הרמב"ן הידוע סוף פרשת בא וז"ל שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם ... הכל בגזירת עליון, עכ"ל.

ובזה פירשו בספה"ק מה דאיתא בחז"ל שאמרו היוונים לבני ישראל כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל היינו שהלכם שהוא החלק הגשמי והטבע אין לו חלק באלקי ישראל והיינו שרצו שבני ישראל יכחישו בהקשר בין הגשמיות להרוחניות בין הטבע לעולם הרוחני.

והם היוונים שלא האמינו בקשר בין הגשמיות להרוחניות ממילא לא האמינו גם כן שאפשר להשיג איזה רוחניות (וקשר לעולם הרוחני) על ידי מצוות שנעשית על ידי פעולה גשמית, וגם ענין זה הוא מעקרי הדת להאמין שהמצוות שאנו עושים בפעולה גשמית כמו מצוות תפילין וציצית וד' מינים וכדו' כולם פועלים תקונים גדולים וגבוהים בעולמות העליונים, והם גם מקשרים ומעלים אותנו (ונשמתינו) לעולם הרוחני ולד' ית'.

והיוונים פרסמו והפיצו שיטתם וכפירתם בכל העולם ורצו שגם בני ישראל יקבלו שיטתם והשקפתם, והיה גם הרבה מבני ישראל שנתפסו בזה והם היו נקראים מתיוונים ועל זה היה כל המלחמה עם בני ישראל, וכשנצחו בני ישראל רצו לעשות זכר לנס הנצחון דוקא בענין שמסמל את הענין הזה שהוא עיקר הנצחון שנשבר קליפה זו של היוונים ונתרוממה קרן הקדושה והאמונה בעיקר זה שיש קשר אמין בין הטבע להרוחניות ודוקא עיי' דבר גשמי אפשר להמשיך לעולם הזה כח רוחני.

ולכן בחרו מצוות הדלקת נר גם לזכר נס הנצחון לסמל ענין זה כי הדבר היחידי שמסמל לנו ענין זה הוא הנר (ובפרט שגם בענין הנר היה גם כן נס וישועה אז בימים ההם) שאנו רואים בענין נר הדולק שהוא דוגמא איך מתאחו ומתקשר כאן למטה בעולם הזה דבר רוחני דוקא על ידי דבר גשמי, ר"ל שהאש הוא לא ממשי והרי הוא דומה יותר לרוחני לגבי הפתילה ושמן שהם דברים גשמיים עבים, וביותר אנו רואים את זה עיי' האור שזה בודאי דומה לרוחניות שאין לה שום ממש ואפילו בראיה לא נראה בה שום דבר ממשי ובזה רואים מיזוג ב' הכוחות יחד כי האש בלי אחיזה בגשם אינו דולק וגם האור לא יופיע בלי זה, ורק כשמחברים יחד אזי הרי היא דולקת ואז יוצא אור שמאיר¹⁰ והוא לגמרי רוחני שאינו נרגש בממשות כלל ולכן היה זה דוקא הזכר והסמל הנכון להראות את הנצחון נגד קליפת היונים ואין לנו שום דבר גשמי וטבעי אחר לעשות ממנו דוגמא וסמל לדבר זה חוץ מדוגמת הנר כנזכר.

וי"ל שגם משמים רצו להראות לעיני כל ענין זה כדי להזכיר לכל הכלל ישראל שלא יטעו שוב פעם בזה ח"ו להיות נמשכים להשקפה מסולפת זו של היוונים, ולכן עשה הקב"ה נס בענין

עיי' פיתוי, ועל כל פנים אין שלא יהיה קשה הלשון שאומרים להשכיחם ולא אמרו לבטלם מתורתך וכו'.¹⁰ ועוד רואים בזה ענין שאפשר ללמוד מזה מוסר השכל שהאור הרוחני מתגלה דוקא על ידי ביעור ושריפת הגשמי.

שהם שבת חודש ומילה, ואולי יש מדרשים חלוקים בענין זה, ויש מביאים שמתחלה גזרו על הג' דברים בלבד ואח"כ גזרו על הכל ויש מביאים שבתלו את בני ישראל מהתורה הק' עיי' פיתוי שיתידדו עם בני ישראל ובני ישראל התקרבו אליהם והתחילו להחניף להם וכו', ולפי זה יש לומר שעל ג' הדברים גזרו ועל שאר הדברים ניסו לבטלם

חילול ד' בכמה וכמה אופנים ובכל זאת אינו חושש לכל זה, הרי זה בודאי מורה ח"ו שאמונתו בד' הוא חלש ומפוקפק ואינו אלא מן השפה ולחוץ ד"ו.

¹¹ ואע"פ שברמב"ם הל' חנוכה כתב שלא נתנו להם לעסוק בתורה ובמצוות ע"ש, אמנם במגילת אנטיוכוס משמע שלא גזר אנטיוכוס אלא על ביטול ג' דברים בלבד

הדלקת הנרות (ובזה יתרוץ קושיית האחרונים למה היה צורך לנס שיהיה להם שמן טהור הלא טומאה הותרה בצבור והיה מותר להם להדליק גם בשמן טמא ולפי האמור "ל שהטעם שעשה לנו ד' ית' נס בזה הוא כדי לסמל לנו ענין הנזכר ולעורר אותנו לעשות זכר לנס הנר כדי שזה יעורר אותנו תמיד לענין הנזכר).

(מתוך מאמר הנרות הללו אנו מדליקין)

בענין תירוץ הב"י שחלקו השמן לשמונה חלקים

ידוע שא' מהתירוץ שיתירץ הב"י על הקושיא מה היה הנס בנרות ביום הראשון הוא שחילקו את השמן לשמונה חלקים ובכל יום נתנו שמינית מהשמן וזה הספיק לכל הלילה.

ועל תירוץ זה יש לשאול איך היה מותר להם לעשות דבר כזה הרי המצוה היא לשים במנורה שיעור כזה שידלק במשך כל הלילה, ומכיון שהיה להם על כל פנים שמן כדי כל השיעור ליום אחד היו צריכים להדליקו באותו הלילה וא"כ איך חילקו את השמן לשמונה חלקים באופן שכל יום הנרות ידלקו רק חלק מהלילה, ובזה הם מבטלים את המצוה שהיה להם אפשריות לקיים על כל פנים ליום אחד.

ומוכרחים לומר שכיון שהם ראו שהקב"ה הזמין להם פך אחד שמספיק רק ליום אחד אז הם חשבו שאם נשתמש בכל השמן אז מה יהיה מחר הרי זה לוקח שמונה ימים להכין השמן טהור לכן הם הבינו שבודאי רוצה ד' ית' לעשות נס שיספיק על ח' ימים ולכן שמו רק חלק שמינית¹⁰.

אבל עדיין קשה על זה קושיה גדולה, הרי אם הקב"ה רוצה לעשות נס למה צריך לחלק את זה לשמונה חלקים, הרי היו יכולים לתת את כל הכמות והקב"ה יעשה נס שיהיה נחסר רק שמינית וכמו שהוא באמת אחד התירוץ של הבית יוסף הוא שכל יום נחסר מכמות השמן שמינית, ולמה היו צריכים להכין את השמן בצורה כזה כאילו לעזור להקב"ה להציע לפניו איך לעשות הנס, (ולא יתכן שהיו מפחדים שאם הם ישימו את כל השמן אז האש יחשוב שהוא צריך לשרוף את הכל), ולכאורה זאת קושיה גדולה.

וע"כ נראה בס"ד שאפשר לומר ולתירץ כך, שאז בזמנם בכדי שיהיה נעשה להם נס היה קודם צריך שיעשו איזה תקון גם על ענין הבטחון כי מכיון שנתפסו אז באמונה בטבע כנ"ל הרי יש בזה שני פרטי עבירה (א) שהיה פגם גדול בעצם האמונה בד' שהוא לבדו עושה כל המעשים וגם הטבע, (ב) היה הפגם גם בענין הבטחון בד' שבמקום לבטוח בד' (ולשים בטחונו רק בו ית') שמו אז בטחונם בהטבע וכח השתדלותו בה וכמו שהוא המצב גם היום בעוה"ר, ועל כן הבינו החשמונאים שבכדי שיהיה להם ישועה צריכים הם קודם לעשות תקון בענין הבטחון ולהוכיח שהם בטוחים רק בד' ית' ולא בשום דרך הטבע ובדומה למה שהיה בשעת קריעת ים סוף שהמתין הקב"ה עד שקפץ נחשון לתוך הים בבטחונו שד' יעשה נס של קריעת ים סוף וכמו שמבאר שם האור החיים הק' שהיה צורך לזה שיעשו תקון על

חוסר אמונתם בד' ולבטל הקטרוג של הללו והללו עובדי ע"ז וכמו כן הבינו כאן החשמונאים שחסר זכות זה בכדי שתהיה ישועה.

ועי' מה שכתב בספה"ק זרע קודש שהישועה אז היתה בזכות כח הבטחון של החשמונאים שיצאו למלחמה מעטים נגד הרבים בכח בטחונם בד' ע"ש, והרי זה כאמור שהבינו החשמונאים שזה התקון והזכות הנצרך בכדי שתהיה הישועה, ולכן עתה כשחזרו לבית המקדש המשיכו לעשות עוד פעם מעשה של בטחון שיהיה נס בהדלקת המנורה בכדי לפרסם הענין הנ"ל לעיני כל הכלל (כי בודאי היו שם באותו המעמד אלפי אנשים שבאו לראות אחרי הנצחון בחזרת העבודה בבית אלקינו) וידעו בודאי שזכות איתערותא דלתתא זו יעשה להם נס ולכן כדי להכניס את האמונה בכל הכלל שמו רק חלק שמינית על מנת להכריז ולפרסם שהם עומדים ומחכים לנס שהקב"ה בודאי יעשה נס (וזה האתערותא דלתתא והכלי שיגרום שיהיה נס ועל הכלי הזה יחול הנס) וזה מה שהבינו החשמונאים שזה חשוב ונחוץ לחלק את השמן לשמונה חלקים כדי להוכיח שאנחנו מחכים לנס.

ולפ"ז מובן מאוד הענין הגדול שמצינו במצות חנוכה שלא די רק לעשות לעצמינו זכר להנס שהיה כמו שהוא בכל החגים שניתן לנו מצוה מצוות לעשות זכר לנסים אבל הזכר הוא רק לנו ולמולדתינו, וכאן בחנוכה תקנו המצוה דוקא לעשות פרסום הנס לכולם ומה שיהיה יותר פרסום הנס הרי זה יותר הידור במצוה, ולפי האמור מובן היטב הטעם לזה כי גם אז בשעה שהדליקו בבית המקדש (שזה היה עבודה הראשונה שחזרו לעשות בבית המקדש אחרי הנצחון) היה עם פרסום לכולם שעומד להיות נעשה נס כנ"ל לכן כשתקנו מצות הנרות זכר לנרות שהדליקו בבית המקדש תקנוה דומה למה שהיה אז שהיה עם פרסומי ניסא כנ"ל.

וטעם הדבר שמצוה לפרסם הנס כי קליפת היוונים היה להכחיש בהנהגה רוחנית ולהאמין רק בטבע ובהגיון כנ"ל ושיטה זו המסולפת הוא מה שפרסמו והפיצו היוונים לכל העולם אז, ולכן כשנצחום החזירו העטרה של האמונה למקומה ותקנו כמה שאפשר לפרסם האמונה ברוחניות בעולם והוא פרסום הנהגתו ומלכותו של ד' ית' גם בעולם הזה הגשמי, וענין זה של פרסום מלכותו ית' בעולם הזה הגשמי הרי זה עושה לד' ית' דירה בתחתונים שזה הוא מטרת הבריאה כמבואר בספה"ק שלכן ברא ד' ית' את העולם הזה הגשמי כי נתאוה ית' שיהיה לו דירה בתחתונים.

(מתוך מאמר ואשר הוא עושה ד' מצליח בידו)

"שכשנכנסו יוונים להיכל טמא כל השמנים שבהיכל" (שבת כא:)

יש להתבונן למה טמאו היוונים כל השמנים ולא הספיק להם במה שעשו שם הרבה הזיקות ופרצו בהיכל, והלא לכאורה ידעו מההלכה שטומאה הותרה בציבור כי היה להיוונים גם כן חלק מעם ישראל שהיו אתם בדיעה א' והם היו

נקראים מתיונים, וא"כ מה היה הכוונה שלהם בטומאת השמנים, אלא וודאי שכאן היה טמון ענין עמוק מה ששייך לקליפת וחושך של יון.

ובכדי להבין יש להקדים מה דאיתא בספה"ק שכשרוצים לבטל ולבער כל צער וצרה בחיצוניות צריך לבטל קודם את הכח שבשורש ובפנימיות הדברים, ואז ממילא מתבטל הצער והצרה בחיצוניות הקליפה, כי כל צרה וכל גלות יש לה קליפה ושורש שמכחו נובע ויוצא הצרה והגלות בחיצוניות וכשזוכים להמתיק הדבר בשרשו אז ממילא מתבטל הצער והיסורים.

ולכן צריכים אנו להתבונן במהותו של חושך יון וקליפתו בפנימיות הדברים, כי בפשטות החושך ידוע לכל שהוא הגזירות רעות שגזרו נגד מצות שבת, חודש, ומילה, וכל שאר הצרות שהיו אז, אמנם בפנימיות הקליפה שלהם הוא מה שידוע שעד מלכות יון לא היה בעולם נוהג ענין ההגיון והפליסופיא גם אצל אומות העולם ללכת בכל דבר בהבנת השכל, והיו מתנהגים בתמימות ובפשטות בכל אמונות הטפילות שלהם אבל לא בדרך התחכמות ושכל (ועד היום יש מדינות רחוקות ששם לא נתפשט תרבות וחכמה יונית) וכשעלתה מלכות יון שינו את העולם והכניסו רוח של שכל ומדע ופילסופיא והאמינו והחזיקו רק במה שמובן לפי הטבע והשכל, ושללו מה שלא מובן לפי הטבע, ומכח זה נשתלשל כל ענין הכפירה והמינות והאפיקורסות שלא להאמין בדבר שהוא למעלה מדרך הטבע ורק מה שהשכל מבין בדרך הטבע הוא הנכון.

ובתחילה לא היה ליוונים שליטה על כלל ישראל שהיו חזקים באמונת אומן באלוקי עולם וידעו והאמינו שכל כח הטבע הוא רק מכח למעלה מדרך הטבע, עד שקמו רשעים מתוך כלל ישראל שהתאוו להתדמות ליוונים והתחילו ללמוד חכמה יונית ונעשו מתיונים ללכת בכל דבר אחר השכל וההגיון ודרך הטבע ועזבו את האמונה הטהורה, ועל ידי כך היה יכולת להיוונים להשתלט ולהזיק להכלל ישראל.

וכמו כן ענין טומאת השמנים ע"י היוונים שהצליחו לטמא את כל השמנים היה תוצאה מדבר שקדם לזה והיא החכמה היונית שהכניסו היוונים בכלל ישראל, כי ידוע ששמן מרמז על חכמה וכמו כן המנורה שבה היה מצות הדלקת הנרות בשמן גם כן מרמזת על החכמה כמו שאמרו חז"ל (בבא בתרא כ"ה:) הרוצה להחכים ידרים (יפנה לצד דרום) ורמז לדבר מנורה בדרום, ע"כ, ועל כן אחרי שהצליחו היוונים להכניס טומאה בשכלם ובחכמתם של בני ישראל ממילא כבר ניתן להיוונים הכח והשליטה לטמא כל השמנים כי לולי זאת שהשורש והפנימיות של שמן הטהור כבר נטמא לא היה יכול להיות דבר כזה שישלטו בשמן הטהור המיועד לעבודת בית אלוקינו, לטמא אותו ח"ו.

ועל פי זה יובן הענין שרצו היוונים להראות ולהוכיח שאכן נצחו את היהודים ושלטו עליהם לטמא השקפתם וחכמתם של בני ישראל,

ידעים להכריע ולקבוע דברים להלכה, עשדה"ק, ועי' מה שכתב החיד"א (בספרו ...) אריכות לבאר על איזה דבר אפשר לסמוך על רה"ק במה שנוגע להלכה ועל איזה ענין לא, ע"ש.

¹⁰ ואע"פ שההלכה הוא שאין סומכין על הנס, אולי יש לחלק שכשכבר רואים התחלה וסימן לכך שאני, ובעיקר הדבר יש לומר שמה שעשו היה על פי רוח הקודש שהופיע על החשמונאים (וביחד עם החילוק הנזכר) ולכן עשו כך, וכעין זה מצינו שנאמר על שלמה המלך שעשה שינויים

וההוכחה היתה על ידי שהצליחו לטמא את שמן המנורה כאמור ועי' מה שכתב הב"ח (ריש הל' חנוכה) בשם מדרש שאנטיוכוס הרשע אמר לעמו שכל זמן שבני ישראל יקימו מצות הדלקת הנרות בבית המקדש לא יוכלו להם כי במצוה זו כתוב בתורה (להעלות נר) "תמיד" והיינו שבזכות מצוה תמיד הם עומדים וקיימים, ע"כ, ועל פי המבואר כאן יש להבין שעיקר הכוונה על המבואר שכל הזמן שבני ישראל מקיימים את מצות הנרות בטהרה וזה הוא הסימן שגם תורתם וחכמתם נשאר אצלם בטהרה כמו שקבלנוה בסיני בטהרה (עי' במס' שבת פ"ו) לא יוכלו להם לאבדם ח"ו, ועל כן מסר להם אנטיוכוס סימן זה עבורם לדעת שיש להם כבר השליטה על בני ישראל לאבדם להשכיח מהם תורת ד' הוא עי' שירא שהצליחו לבטל מהם מצות הדלקת המנורה בטהרה.

ובכל האמור לעיל יש להבין למה שנוגע היום בזמנינו אלה שמכיון שנכנס במחנינו ובעיקר בלימוד תורתנו והשקפתנו חכמה זרה של היוונים שנקראו היום בתחפושת של שם חדש מומחים ובעלי מקצוע בחינוך והם הם המכניסים את קליפת וטומאת היוונים לתוך המחנה ד"י וביותר השפיעו מצד א' על הנשים שדעתן קלות להתפתות ואין להן דעת תורה שיגן עליהן (שלא להתפס ברשתן) ומצד השני גם הרבה מבני תורה ומלמדי תורה לצעירי הצאן שתלמידיהם הם תשב"ר שתורתם שהוא הבל פה בלי חטא היא המגייס את העולם כמו שכתוב "מפי עוללים ויונקים יסדוד עוז" נלכדו במצודת השפעתם.

ועל כן אין לנו מגינים על הכלל כמו שהיה בכל הדורות כשהיו גזירות וצרות וכמו בימי היוונים הגינו הנשים הצדקניות שמסרו נפשם על קידוש ד', ובימי מרדכי היה לנו גם כן מגינים של הבל פיהם של תשב"ר כמו דאיתא בחז"ל (מגילה ...) שלמד עם התינוקות ואמר לו המן שלמודם שלמדו בהל' קמיצה שבר את כחו, והרי דוקא היום אנו זקוקים מאוד למגינים כי אנו עומדים במצב של צרות צרורות וסכנת מלחמה ששונאי ישראל מהאומות העולם צועקים ומנבחים מאוד בשנאתם להשמיד ח"ו את שארית ישראל כמו גזירת המן ד"י שלפי הנראה הרי זה מלחמת גוג ומגוג, ולכן דוקא לעת כזאת מתעורר כל כך הסט"א לבטל מעלינו המגינים האלה, וי"ר שנזכה לתקן כל זה בעוד מועד.

(מתוך מאמר הנרות הללו אנו מדליקין)

"נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות" (ש"ע הר"ע א')

מסופר במדרשים שנסת חנוכה נעשה בזכות נשים צדקניות שמסרו את נפשם על מצות ברית מילה, שהיוונים גזרו שאסור למול והם לקחו את בניהם ומלו אותם בפרהסיא לעיני כל העם שגם היוונים יראו ואח"כ עלו על הגג והפילו שגם עצמם יחד עם בניהם על קידוש ד'

(כי ידעו שבין כך יהרגו אותן) וכשראו בני חשמונאי גודל מסירות נפשם של נשים פשוטות נשאו ק"ו בעצמם שהם בודאי צריכים להתגבר ולמסור נפשם במלחמה, והיה אז מצבם קשה מאוד שנהרגו חלק מאחיהם באמצע מלחמתם וברחו לאביהם ואמר להם לחזור ולהלחם ולבסוף נצחו, וכל כח זה של מסירת נפש שלהם נתעורר אצל ע"י הנשים האלו שלא לייאש עצמם אפי' אם יהיו נהרגים ח"ו ובכח זה התלבשו עוז ואומץ וחזרו ללחום בבטחון מלא בד' ית', ונתחזקו ונתעצמו במאוד ונצחום.

ואפשר להבין על פי זה מש"כ בש"ע (ס' תר"ע) וז"ל ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ויש מי שאומר שאין להקל להם, עכ"ל, ואע"פ שמקור מנהג זה הוא מה שנהגו הנשים מעצמן אע"פ שלא נאסר להן כי אינו יו"ט שאסור במלאכה בכל זאת על פי מנהגן זה נקבע הלכה כך לדורות, וזה היה מכח השפע דקדושה שנשפע אז בשעת הנס והאיר ד' ית' אז הארה גדולה בבני ישראל ובפרט לגבי הנשים שעל ידן נגרם הנס במסירות נפשם על המצות, ולכן זכו אז לראות ולהרגיש אור גדול כמו שבכל יו"ט שמאיר אור מלמעלה כמו כן אז ראו אור גדול, ולכן נעשה אצל הנשים הרגשה של יו"ט ולא יכלו לפעול בעצמם לעשות מלאכה בשעה שהיו הנרות דולקות ומזה נשתלשל המנהג כי הבת ראתה שהאם לא עשתה מלאכה נהגה כן גם היא וכך נמשך המנהג הלאה עד שנעשה מנהג לדורות.

(מתוך מאמר הנרות הללו אנו מדליקין)

אור הגנוז מתגלה בחנוכה

במדרש (ב"ר פ' י"ב) איתא אמר ר"י בר סימון אותה האורה שנברא בה העולם, אדם הראשון עמד והביט בה מסוף העולם ועד סופו, כיון שראה הקב"ה מעשה דור אנוש ודור הפלגה שהן מקולקלין עמד וגנוז מהם שנאמר "וימנע מרשעים אורה" וגנוז לצדיקים לעתיד לבא.

ויש להבין בלשון המדרש במה שאמר והביט בה "מסוף" העולם ולא אמר "מתחילת" העולם, ומהו הכוונה "מסוף" הלא ההתחלה אינה סוף, אלא יש לפרש כך שענין אור הגנוז הוא להראות את האפסיות של טבע העולם, וזה נגנוז לצדיקים שהם משיגים את זה ע"י עבודתם, והקב"ה גנוז שיהיה קשה לראות את זה כדי שיהא נסיון, כי אם היה מגולה האור הזה לא היה כלל נסיון שהיו רואים כולם את האפסיות של העולם, ורק לצדיקים אחרי שזוכים זה מתגלה להם, אמנם בחנוכה הרי זה עת רצון שנתגלה קצת האור הזה שכולם יוכלו לראות את זה, כי כך היה בימי היוונים שהחשיכו עיניהם של ישראל בהשקפתם ואמונתם המסולפת וראה הקב"ה שעומדים בני ישראל להתמוטט לגמרי ח"ו האיר להם קצת מהאור הזה שיראו האמת איך שכל עניני העולם הזה הם הבל גומר ובזה ביטל מהם מלהמשך אחר קליפת יון, וזה בעצמו כבר היה

הישועה נגד הקליפה של יון שהיתה הקליפה הקשה שכפרה לגמרי בענין הניסים והאמינו רק בטבע.

ויש להבין עוד בענין זה שהאור הגנוז שהופיע בחנוכה בימי החשמונאים היה כבר מיועד ועומד כך מוכן ימי בראשית להופיע ולהתגלות אז בזמן ההוא ושאו בזמן ההוא יהיה שבירת הקליפה של יון וממילא היה עומד להופיע הגאולה השלימה בבנין בית המקדש השלישי כי בנפילת הקליפה של יון תלוי הגאולה השלימה, וגם זה היה הסיבה שהתגברה מלכות יון ביותר דוקא אז"י כפי הכלל הכתוב (משלי ט"ז י"ח) לפני שבר גאון וגו' שזה רמוז בפסוק וחושך על פי תהום ורוח אלקים מרחפת על פי המים, ודרשו חז"ל (...) וחושך וגו' זו מלכות יון שהחשיכו עיניהם של ישראל, ורוח אלקים מרחפת וגו' זה רוחו של המלך המשיח (עי' בעה"ט שם).

והיינו שהיה אפשרות אז שיופיע כבר הגאולה השלימה וביאת המשיח תיכף ומיד אחרי גלות יון אמנם זה היה תלוי במצב של בני ישראל אם לא יהיו נתפסים בקליפת היונים, ולכן התגברה אז לפני זה קליפת יון מכיון שהרגישה הקליפה (שהיא השר של יון) ססופה קרובה לבא, ומכיון שבעוה"ר הצליחה להכניס קליפתה תוך הכלל ישראל שהרבה נמשכו אחרי קליפת יון, בזה נתעכב פורקנא ונדחה לעוד עיזן ועידינן ואע"פ שנושעו אז לכבוש ולנצח את היוונים בכל זאת היתה התשועה רק בזכות יחידים ויחידות מכל הכלל ועל כן היה זה נחשב בגדר אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא, והרי הגאולה העתידה צריכה להיות דוקא בזכות אתערותא דלתתא ורמזוה בפסוק (ישעי' י"ב י"ב) לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו, ועל כל פנים הרווחנו מהישועה של חנוכה בזה שנתגלה להם האור שנשאר לנו הכח של הופעת האור הגנוז.

ולכן בכל שנה תמיד בימי חנוכה חוזר וניעור להתעורר ולבטל מלבנו קליפת יון באמונה בטבע ובהגיון (ועל ידי כן נטהר את לבנו ותורתנו שיביא אותנו להתקרב לד' ית' ולזכות לראות האור הגנוז שבתורה הק') ואם נתעורר עתה בעצמנו באתערותא דלתתא נוכל בקל להמשיך את הופעת הגאולה השלימה שהיא גמר הופעת והתגלות האור הגנוז בב"א.

וכמו שאז בזמן החשמונאים נתעורר התגברות קליפת יון מפני שהיה הזמן מסוגל להופעת הגאולה השלימה ולביעור קליפתם כמו כן הוא הדבר שאנו רואים שנתעורר עתה קליפת יון כמו אז להאמין בהטבע והגיון ועל ידי זה סוטים מאוד מדרך תורתנו ומסורתנו הטהורה.

אלא שעתה הנסיון הוא קשה ביותר מאז כי קליפת היוונים מתגברת עוד יותר בצורה קשה מאז כי אז לא היה מלוכב ומתחפש בלבוש התורה הק' ולכן מי שהיה מבקש את האמת היה יכול בקל להבין בהבחין בין האמת לשקר

¹⁷ ומה שיש להן היום הרבה לימוד תורה ושאר השכלות

זרות הרי זה עוד יותר מעקם ומקלקל דעתן שיהיו עוללים לקבל טומאת השכלת היוונים בלבן ולהתפס ברשתן לגמרי כמו שאמרו חז"ל שאם הנשים לומדות תורה הרי זה כמלמדן תפלות ועוד אמרו חז"ל שהרי זה מכניס בהן ערמומיות, וממילא על ידי כן ה"ה מוסיפות לעקם ולקלקל עוד יותר אפילו את ההשקפת היהדות הפשוטה

אז שהיה כבר לפני זה כמה פעמים מלחמות עם היוונים שרצו להכנס ולשלוט לגמרי על בני ישראל, וגרשום תמיד אבל בפעם ההוא שוב התגברו היוונים מאוד עד שהצליחו לפרוץ פרוצות בבית המקדש ולהכנס בהיכל הקודש ולבטל את העבודה ולטמא את השמיים וכו'.

¹⁸ וכמבואר בספורי המדרשים ומספרי המאורעות של

של יון אבל היום התחכם יותר קליפת היונים בעוה"ר שהמציא עילה חדשה לתפוס את הכלל על ידי שהם מלבישים את השקפתם המסולפת בלבוש התורה הק' וכאלו (אינם באים נגד התורה הק' אלא אדרבא) הם באים כביכול לעזור להתורה הק', ובזה נתפסים הרבה תמימים שנסמית עיניהם ואינם יודעים להבחין בין השקר להאמת הבהיר וברור (למי שלא הכה בסנורים וזכה לאור התורה) ולכן עתה בחנוכה עתה עת דודים להיוושע בענין זה ועל כן יתפלל האדם מאוד בעת רצון ובזמן הדלקת הנרות כל זמן שעדיין דלוקים שיתגלה לו אור האמת כנזכר.

(מתוך מאמר כי אתה תאיר נרי)

מהדרין ומהדרין מן המהדרין

להבין הענין שבמצות חנוכה מצינו (שתקנו או שנהגו) ענין של מהדרין או מהדרין מן המהדרין מה שלא מצינו כזאת בשאר מצוות, וקודם נקדים מה שיש להבין שמהדרין מן המהדרין אינם עושים את ההידור להדליק כל בני הבית כי אז יבטל ההיכר של הפרסומי ניסא שכנגד ימי הנס ועל כן הם מדליקים רק נר איש וביתו ורק בזה שייך ההיכר של הפרסומי ניסא.

ולשיטה זו יש להקשות קושיא גדולה איך יתכן שהמהדרין מדליקים בס"ה יותר נרות במשך החנוכה ממה שמדליקים המהדרין מן המהדרין, וא"כ על מה ולמה זה שמדליק פחות נחשב יותר מהדר מזה שמדליק יותר.

אך הענין הוא כך שנחזי אנו כוונת כל א' מהן כי הנה המהדרין רוצים שיהיה לכל א' מבני ביתן זכות לעצמם ולא יצטרכו להיות סמוכים על של בעל הבית, וזה כונתם במה שהם מהדרין להיות לכל א' זכות לעצמו, אמנם הנה המהדרין מן המהדרין הם מכוונים כוונה אחרת לגמרי הם לא חושבים על עצמם ועל בני ביתם אלא הם דואגים רק איך לעשות שיהיה יותר פרסום הנס עבור קידוש שמו ית' לעיני כל בשר ולכן הם רוצים להדר באופן שיביא יותר תועלת לקדושת שמו ית' בעולם, ומוותרים על זכות עצמם בכדי שיהיה יותר פרסום אלקותו וכבוד השכינה הקדושה כי זה

אכפת להם יותר ממה שעל עצמן, וזאת המצוה עולה בהרבה על מצות המהדר שהוא רק דואג לעצמו ובני ביתו, ואע"פ שעולה לו בפחות הוצאה מהכיס שלו בכל זאת כונתו הטובה היא המעלה את מצותו ביותר, ומי שהוא בדרגא זאת על אדם כזה אמרו חז"ל (תק"ז כי תצא) "איזהו חסיד המתחסד עם קונו", כפי המבואר

בגמ' (נדה ז"ז) ובתוס' שם, שהגדרת חסיד הוא שדואג על השני יותר משעל עצמו ומוותר על היזק שלו בכדי שהשני לא יזקק ע"ש¹⁷.

ומעתה יש להבין עוד דבר למה לא ירצה כל מהדר להיות מהדר מן המהדר ויעלה לו בפחות הוצאה, אמנם התשובה לזה הוא כי זה שדואג

יותר על עצמו ובני ביתו לא יהיה מוכן לוותר על ריווח של עצמו, ואפילו אם עשה כן אין זה בכונת לבו באמת מפני כבוד השכינה אלא גם זה הרי הוא עושה עבור כבוד עצמו שרוצה שיהיה לו הדרגא של מהדרין מן המהדרין, ועל כן אי אפשר לעשות מצות מהדרין מן המהדרין אלא אם כן הרי הוא בדרגא זאת באמת שאכפת לו על כבוד שמים יותר משעל עצמו ומוכן לוותר עבור זה מזכות עצמו, ובזה יכול האדם לבחון את עצמו אם תמיד הרי הוא דואג על כבוד שמים, (ויותר משעל כבוד עצמו).

היוצא מהאמור שעל ענין מהדרין מן המהדרין נאמר גם כן לא כל הרוצה לטול את השם יבא ויטול, ולפי זה יש לתמוה על מה שהיום נוהגים כולם להיות מהדרין מן המהדרין, אך יש לומר כי מאחר שכבר נעשה מנהג כולם כך על כן מי שלא ינהג כך נעשה מן התמוהין וכאלו מראה בעצמו שאינו רוצה לדאוג בכך על כבוד שמים ובאופן כזה בודאי אין ראוי למנוע עצמו מלעשות כן ועל זה נאמר אל תפרוש עצמך מן הצבור ואפילו מי שאינו מחזיק עצמו בדרגא זו ואפילו אם יודע בודאי שאינו בדרגא זו כי הרי על כל א' וא' לשאוף ולהשתוקק להגיע לזה, ועוד יותר שבפנימיות לבו של כל יהודי הרי זה כך מכח נשמתו אלא שאין זה בגלוי עדיין אצל כל א' וא' מפני החומר שלא נזדכך עדיין אצלו ומפני השאור שבעיסה שמעכב, אבל מאחר שזה כבר נעשה נחלת הצבור וההמון עם אזי מי שאינו עושה כך הרי הוא כאלו מראה בעצמו שהוא מפקיע עצמו מן הכלל וכאלו מגלה דעתו שאינו רוצה בכך ח"ו, והרי זה דומה למי שעובר אחרי בית הכנסת וכולם מקדשים עכשיו שם שמים ומשתחוים לפני ד' ואינו עושה גם כך שזה עבירה גדולה להוציא עצמו מן הצבור וכמו שנפסק בשלחן ערוך.

ועוד יש להבין בענין זה שבזמננו היום שאנו בבחינת סמוך ונראה להגאולה השלימה יותר בקל לכל א' להגיע לדרגא זו שירגיש בלבו כבוד שמים כי מכיון שעוד מעט כשיופיע הגאולה השלימה יהיה ענין זה ברור ומורגש בלב כל א' וא' כי זה מעיקרי ענין הגאולה השלימה שהשקר שלנו יפול ויתנער מאתנו ויתגלה לנו האמת שבלבנו בצורה ברורה מאוד, (ואלו שלא ניסו על כל פנים להגיע עצמם לזה ולא שאפו לזה כלל יהיה בושתם נגד פניהם מאוד ואלו שהיו להם ח"ו סלידה וניגוד לזה לגמרי לא יהיה להם מקום וזכות להיות נמצא אז כלל ח"ו), ועל כן מכיון שהיום הרבה יותר קל להגיע לענין זה לכן הרי זה מבוקש מאתנו על כל פנים להשתדל על כך באופן המבואר, ודוקא עתה בחנוכה הוא הזמן המסוגל לכך להגיע לזה למי שרוצה ומשים לבו לזה ומשתוקק אליה מאחר שבדורות שלפנינו הרבה עשו כך מכח עצמם במצוה זו כנ"ל ועוד מכיון שבחנוכה מופיע אור הגנוז שזה מגלה

ומקרב ללבנו לראות ולהרגיש את האמת על כן הרי עתה היא העת הנכון להגיע לכך בס"ד. **על** כן עלינו דוקא להבין את הענין הזה ולשים לב לזה ולעשות את ההידור הזה עם כונת תקוה וצמאון להגיע לזה ע"י מצות חנוכה ולהיות כלול בתוך כל הכלל שהם קרובים ושייכים לדרגא זו, ואע"פ שבדורות מאוד קודמות לפנינו היה הכלל בענין זה כמו שנתבאר שלא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, אבל היום הרי זה כבר בגדר ההכרח אשר עליה נאמר הכלל ההכרח לא יגונה ולא ישובת, וכמובן שצריך האדם גם להתפלל על זה הרבה שירגיש את האהבת ד' ית' ואז יהיה קל עבורו להגיע לידי כך בפרט היום כנזכר, ועוד יתפלל מאוד על הדריכני באמתך, ואהלך באמתך וגו' שירגיש את האמת שבלבו כנ"ל, ובזמן שיושב על יד הנרות היא השעה שמסוגלת לכך כמבואר.

בענין הגמור דין בחנוכה ובזאת חנוכה

איתא בספ"ק שבחנוכה מופיע אור הרוחני של התורה וכמו שבשבועות (שחל בחודש הג' של הקיץ) מקבלים חלק הגלוי שבתורה כמו כן בחנוכה (שחל בחודש הג' של החורף) מופיע האור הפנימי של התורה, וכן איתא עוד בספ"ק שבחנוכה הוא גמר הדין של ימים נוראים והחיות הוא בזאת חנוכה, וי"ל ההסבר בזה על פי הנ"ל שמי שמקבל את האור הזה שמופיע בחנוכה אז יוצא דינו לאור ולצדק, שהדין של ר"ה הוא תלוי לפי המצב של האדם אח"כ כדאי' בחז"ל שאם גזרו בשמים בר"ה שירדו הרבה גשמים וקלקלו אח"כ בני ישראל מעשיהם יורד הגשמים במדבר וכו' במקומות שלא גודל שם ועל ידי כן לא יוצא מזה התועלת הנדרש, וכמו כן להיפוך שאם היטיבו דרכיהם במשך השנה אזי אפילו אם נגזר מעט גשם אזי הקב"ה מורידם רק במקומות הנצרכים ובזמנים הנצרכים לגידול התבואות ושאר דברים וממילא מקבלים התועלת מהמעט גשם כמו שאם היה הרבה כדאיתא בגמ' (ר"ה).

וכמו כן בדומה לזה יש להבין לענינינו שבחנוכה פוסקים באיזה צורה יקבלו את הגזר דין של ר"ה, והיינו את האור והטובה באיכות הדברים של הגזר דין, שלפעמים אף שפסקו בר"ה עושר בכל זאת יכול להיות עושר שמור לבעליו לרעתו, שהעושר יכול להביא צרות רבות וסיבוכים לאדם וכמו כן יכול להזיק לו ברוחניות ואז יגרום לו ח"ו לירידה ברוחניות ואז יותר טוב אם לא היה לו העושר, וכן להיפך אף אם גזרו ח"ו צרות יכולים לבא בצורה שיבא מידם טובות וכו' ושיתעלה על ידם ברוחניות ויתקרב על ידי זה לתישבה ולד' ית', ואת כל זה קובעים בחנוכה² מאחר שכבר נכנס

17 דאיתא שם לגבי גוזז צפרניו שהרשע זורקן ואינו חושש שיכולה להנזק על ידי זה אשה הרה שתדרוס על זה, והבינוני קברן והחסידי שורפן כי אינו רוצה לסמוך על קבורה כי אולי יתגלה ואז אולי תזקק מי שהיא, וביארו שם בתוספות שאע"פ שכל דבר היוצא מגוף האדם אם שורפו יוכל לגרום לו נזק עם כל זה החסיד חושש שהשני לא יזקק ואפילו אם הוא יזקק על ידי שמירתו על השני כי אכ"ל יותר על נזק הזולת ממה שעל עצמו, ע"כ.

2 שכמובן לא משנים את הגזר דין כל יום לפי מצב אותו

היום אלא יש לזה עת רצון, והנה אין הכוונה לומר שרק בחנוכה יכול להשתנות ענין הנזכר שהרי הגמ' לא הגדירה ענין זה שהוא תלוי באיזה זמן מסויים בשנה אלא משמע שזה שייך במשך כל השנה, אמנם י"ל שבמשך שאר ימות השנה תלוי בהתאמצות גדולה של האדם (כי לא נותנים להאדם סיוע כמו שנותנים סיוע לאדם בימים הנוראים מה שאין כן חנוכה היא עת רצון מיוחד לענין זה כנזכר בפנים). ועוד שלפי המבואר בגמ' הרי במשך השנה מתקבל רק תשובת הרבים (ועי' במאירי שכתב שבהתאמצות גדולה מאוד

האדם ב' חדשים לתוך שנה חדשה (שזה ששית ממשך השנה והרי זה שיעור אונאה לראות אם תשובתו שקבל עליו בימים הנוראים היא אמיתית או שזה מַרְמָה) ולכן אז קובעים את ההמתקה שתאיר את הגזר דין של ר"ה כמו שנתבאר וזה נוגע לב' הצדדים בין לגזר דין הטוב שח"ו יכול להיות שיצא ממנה האור ותשאר בצורה לא מאוחלת ח"ו, ובין לגזר דין הקשה שיתמתק ויכנס בה האור טוב לו, כנ"ל.

ועתה נחזור לענין שהתחלנו במה שנוגע ללימוד התורה הק', והנה ידוע מספה"ק שחנוכה הוא זמן מסוגל להתעלות בתורה הק' ושלכן יש להוסיף שקידה בלימוד התורה הק' בחנוכה ובה יעשה לעצמו כלי לקבל את השפעת התורה הק' שמופיע בחנוכה אמנם הרי מבואר בחז"ל שגם השפעת התורה יש לה דו פרצופים, שיכולה להיות לטובה להאדם להעלותו ויכולה להיות גם להיפוך ח"ו וכמ"ש (שבת ...) זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשה לו סם המות ע"ש, ועל כן יש לדעת שגם ענין זה נקבע בחנוכה מכיון שעתה נשפע אור הפנימי של התורה כנ"ל, ולכן הדבר תלוי איך מקבלים את אור התורה הפנימית שבזה גם תלוי אם האדם מתעלה ומתקרב לד' ית' על ידי תורתו שהוא לומד, כי העיקר מה שמעלה את האדם לד' ית' ע"י לימוד התורה תלוי אם זוכה להרגיש ולקבל את האור שבה (ועי' בנפה"ח שער ד' ותבין) ושעל זה אמרו חז"ל (מדרש איכה...) "המאור" שבה מחזירו למוטב, וזה האור של חנוכה שחנוכה הוא החג שבו נשפע אור התורה, ולכן אז נקבע אם האדם יקבל את האור ההוא אם לא.

ולכן על האדם לשים לב לקבל מחנוכה את האור כי טוב דהיינו אור התורה כי בזה תלוי מאוד כל מצב האדם כי מי שמרגיש את אור התורה כי טוב הרי זה מקיל עליו ומסייע לו שיוכל להתחזק ללמוד כראוי בין בעמל התורה שעל ידי זה האדם זוכה לקבל את אור התורה וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ס"ג:) בזה"ל אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה ודרשו מהפסוק (פ' חקת) זאת התורה אדם כי ימות באהל, ובזה הרמז שזאת חקת "התורה" שגם כן מטרת את האדם הלומדה בעמילה

מה שאין כן אחר חנוכה שכבר נקבע בחנוכה ולכן אח"כ כשרוצים לשנות מה שכבר נקבע צריך לזה יותר זכות כמובן.

²² והם היו אותם שגירו את היוונים ועזרו בידם ללחום נגד התורה הק'.

²³ ולכן זכות זה לבד שנלחמים עבור כבוד ד' ותורתו הקדושה במסירת נפש הרי זה לבד מספיק להיות אתערותא דלתתא ועל ידי זה יתעורר אתערותא דלעילא ללחום מן השמים וכמבואר בהמשך, ועל פי זה יש להבין שאפילו אם יצאו אלו שאינם צדיקים ואין להם מספיק זכויות ששבילים יצליחו ואינם אלהים עם כבוד של חו"טאים אבל בכל זאת אכפת להם על כבוד ד' ועל קיום התורה הק' (ומה שהם חוטאים הרי זה רק מפני התגברות יצרם עליהם אבל בלבם רוצים באמת להיות צדיקים) אם על כל פנים כוונתם עבור קיום התורה שאכפת להם שזה מתבטל ח"ו ולכן מוסרים נפשם עליה יצליחו בהחלט כי לא לנו המלחמה אלא לד' אלא שאנו רק עושים את האתערותא דלתתא, ובזה שיוצאים על מסירת נפש לכבוד ד' ית' וקיום תורתו הקדו' היא שעמדה לנו להיותנו כלי טהור לעורר גם אתערותא דלעילא וכמו שנתבאר בס"ד, (אמנם כל זה בתנאי שהלוחם נקי מחטא זו עצמה שנלחם עליה כי אם הוא גם נתפס בחטא זה אזי אין קטגור נעשה סניגור אפי' אם כוונתו לשם שמים, והתנאי זה

בבחינה כמו פרה אדומה (וזה רמזו גם בתחילת הפרשה שכתוב זאת חקת "התורה" וכמו שעמד בזה האור החיים הק' שם), וזאת אומרת שע"י שממית עצמו עליה מקבל את אור התורה, וענין זה רמזו בחז"ל בפסוק (שמות כ"ז כ') שמן זית זך כתית למאור (בידוע ששמן זית רומז על חכמת התורה) שע"י הכתיחה על התורה נעשית תורתו למאור.

והנוכה היא עת רצון שיצליח האדם להתחזק אם ירצה ללמוד את התורה בעמילה בבחינת ממית עצמו עליה, ולזה צריך שיקיים ב' המצוות של חנוכה בין מצות הדלקת הנרות ובין המצוה להלל ולהודות בהתלהבות ושמחה של מצוה ובתשוקה גדולה לקבל את המבוקש. **זאת** ועוד יוכל לקבל ע"י מצות חנוכה שיזכה ללמוד עם קשר לד' ית' כנ"ל ולהתקרב אליו ע"י למודו, וגם זה תלוי בתנאי שיהיה לו צמאון לקבל שפע זו, ועל אלו הב' דברים יש לו לאדם להתפלל במיוחד בשעה שהוא יושב על יד הנרות בשעה שעדיין דולקים כי אז הוא העת רצון שנשפעת התורה שנמשלה לאור כמש"כ "כי נר מצוה ותורה אור" ועל כן בשעה שהאדם מקיים מצוה זו שיש בה נר ואור, כאשר באותה שעה יעורר בלבו הצמאון אליה (ויתפלל עליה) אז יקבלנה בס"ד.

"ועל התשועות ועל המלחמות"

בנוסף על הניסים שתקנו לומר "ועל המלחמות" יש להבין הכוונה בזה וכי אנחנו מודים על זה שהיו מלחמות, ואי אפשר לומר שהכוונה על הנצחון שהיה במלחמה שהרי את זה כבר אומרים ב"ועל התשועות".

ובכדי לבאר הענין נקדים שהנה מה שיצאו אז למלחמה אין זה מובן לא על פי ההגיון ולא על פי דעת תורה כי על פי ההגיון בודאי לא היה הוא אמינא שיוכלו להצליח נגד כחם הגדול ושליטתם של היוונים וכמו כן גם על פי דעת התורה הק' הישרה לא היה הוא אמינא שיצליחו וכמו שמצינו (גיטין נ"ו.) בזמן שלפני חורבן בית המקדש שהבריונים רצו לצאת למלחמה וחכמי הדור אמרו (שלא אסתייע מילתא מכיון) שאין מספיק זכותים ולכן לא הסכימו שיצאו למלחמה, וכמו כן כאן בודאי לא היה מספיק זכותים לצאת למלחמה מכיון שחלק

נשא' הוא דוקא כשנלחם כנגד גויים אבל לגבי ללחום נגד עבריינים של בני ישראל בוודאי יכול וחייב ללחום כי התורה צוותה לנו וחייבה אותנו בלי שום תנאי אבל מי שהוא רשע ממש באותו חטא בוודאי שאי אפשר לו אפי' להוכיח את השני עד שעל כל פנים ישוב על עונו ויקבל על עצמו שלא יחטא עוד, כמו שאמרו חז"ל קטוש עצמן ואח"כ קטוש אחרים).

אבל הרשעים בזמן היוונים היו מתיוונים שבהורן בדרך היוונים ובשיטתם ואם הם היו נלחמים נגד היוונים היה כונתם רק משום שלטונם וממשלתם ולא עבור קיום התורה כלל.

ולכן כפי מזכירם בעל הניסים "ורשעים ביד צדיקים" (איל"פ שאין זה חלק מהנס שהרי אדרבה בידיו הוא שהצדיקים יצאו את הרשעים, אלא "ל שמוזכרים את זה ב)כדי שלא לטעות ולחשוב שאפילו אם הרשעים (שהיו מתיוונים) היו יוצאים למלחמה היה ישועה בזכות הצדיקים שברקבו שהם הגינו על כולם (כמו שמצינו בפ' וירא שאפילו עשרה צדיקים שבעיר יכולים להגן על כל העיר) לכן מזכירים שרק מפני שהיה המלחמה ביד הצדיקים והיינו לומר שהיתה מלחמה לכבוד ד' ותורה הק' כנזכר ומזכירים גם ורבים ביד מעטים והיינו לומר שהצדיקים היו מעטים ולא הגיעו למספר שהיה ראוי להגן (דהיינו עשרה לכל עיר) אלא שהישועה היתה רק מפני שהמלחמה היתה מלחמת צדיקים שהוא אך ורק עבור כבוד ד' והתורה הק'.

גדול מהכלל (ואולי רוב העם) נתפסו בהשכלת היוונים והתיוונות²² כידוע.

ועל כן יש להבין מהו באמת החילוק בין זמן החרבן לזמן של החשמונאים שיצאו במסירות נפש אע"פ שלא היה מספיק זכותים לכל הכלל, והצדיקים שיצאו למלחמה היו מעט מאד צדיקים (ב' או חמשה אנשים) והרי בזמן חרבן בית שני אע"פ שהיו הרבה יותר צדיקים בכל זאת לא יצאו למלחמה מכיון שמצד הכלל לא היה מספיק זכותים לכך.

אמנם טעם הדבר (כפי המבואר בספה"ק) מכיון שכאן היה כל קיום היהדות בסכנה גדולה כי היוונים רצו להשכיחם תורתך וגזרו כל מיני גזירות כדי להוציא זממם הרשעה לפועל ח"ו ועל כן כאשר ראו החשמונאים שאם ימשך כך תמות ח"ו קרן ישראל, במצב כזה הרי זה חיוב לצאת למלחמה אפילו כנגד ההגיון וכנגד הכלל שלא אסתייע מילתא כי לא ברובי זכויות תליא מלתא כי לא בכח זכויותינו יוצאים ללחום אלא בזכות התורה הק' וכבוד מלכותו ית' שאנו נלחמים עבורה²³.

אמנם אפילו כאשר ד' ית' נלחם עבור כבודו הרי זה דוקא אחרי שאנחנו אכפת לנו עבור כבודו ואנו עושים אתערותא דלתתא במה שמתעוררים כאן בעולם הזה ללחום עבור זה ובזה אנחנו נותנים כביכול עוז לאלקים וכמו שכתוב "תנו עוז לאלקים"²⁴, ודוקא אחרי זה הב' הקב"ה כביכול יוצא ונלחם²⁵.

אמנם עם כל מה שנתבאר עדיין היה אז באותה זמן ספק גדול אם ראוי לצאת למלחמה, מכיון שכאן היו צריכים לצאת למלחמה נגד קליפה שבני ישראל עצמם גם כן נתפסו בה כמבואר במדרשים שהרבה מאד מבני ישראל באותו תקופה התיוונו לכן היה ספק גדול אם אפשר לצאת למלחמה כי יש לומר שלא מתאים שמבני ישראל ילחמו נגד היוונים אפילו אם כוונתם לשם שמים²⁶.

ואע"פ שאלה שיצאו ללחום היו צדיקים אמנם היה להם פחד אולי לא מחו מספיק על עוברה עבירה ולא נלחמו מספיק נגד המתיוונים מבני ישראל²⁷ ויכול המקטרג לטעון אם אצלכם לא תקנתם ולא ביערתם הרעה מקרבכם

²² והיינו מפני שהקב"ה קבע בשעת בריאת העולם שהנהגה עליונה תהיה דוקא על פי התנהגות והתעוררות האנשים בעולם הזה התחתון.

²³ וכמו כן הוא לגבי הגאולה השלימה (כתוב בנביא (...)) "למעני למעני אעשה למען שמי המחולל" וכבר נתבאר ענין זה בהרחבה במקום אחר (במאמר למעני למעני אעשה) שהכוונה רק כאשר יהיה אתערותא דלתתא מאתנו דהיינו שיהיה אכפת לנו על שמו המחולל וגו'.

²⁴ על פי מה שמבואר באור החיים הק' (במדבר ל"א ב' - כ"ה), בענין מלחמת מדין שצוה ד' ית' שיבחרו לצאת למלחמה, הגם שהחטיאו את בני ישראל מדין צדיקים שהם נקיים לגמרי שאינם נתפסים בחטא של בנות מדין כלל וכלל כדי שלא יהיו מפני זה מנועים (שהרי היו צריכים נס כדי להנצל ממלחמה בכידה של מדין), הנס ע"י מה שכתב שמות ל"ד ט"ו בפסוק מה תצעק אלי וגו' ע"ש) שבשעה שצריכים להלחם נגד קליפה מסויימת שגם בני ישראל נתפסו בה אי אפשר להצליח לנצחם ובפרט כאשר צריכים שיהיה נס כדי לנצחם אזי אי אפשר אלא אם כן יתקנו את עצמו קודם, והיוצאים למלחמה יהיו כאלה שהם נקיים לגמרי מאותו חטא שיוצאים ללחום נגדה.

²⁵ וכמו שמצינו בזמן שלפני החרבן שיצא הגזירה גם על הצדיקים מכיון שלא מחו בעוברי עבירה מבואר בגמ' (שבת נה:).

מבפנים בתוך המחנה איך אתם באים ללחום נגד היוונים שמבחוץ¹², ועל כן קודם כל היה עליהם ללחום נגד המתיוונים שבתוך המחנה (שעדיין לא חזרו בתשובה) ואח"כ ילחמו נגד היוונים שמבחוץ, ולכן היו מסופקים אם יש לצאת למלחמה¹³ אך מכיון שראו שכל קיום התורה הק' בסכנה אם יחרישו בעת כזאת על כן מגודל מסירתם לד' ולתורתו הק' הלבישו עצמם בעזות דקדושה והחליטו לצאת למלחמה במסירת נפש אפילו על ספק שיהיו נהרגים¹⁴ ומסירת נפש זו הוא מה שהצילה את המצב והמשיך את הישועה.

ועל פי זה יש להבין שתחילת הישועה היתה בזה שחנן ד' ית' את החשמונאים וגם למתני' אביהם דעת שיחליטו לצאת למלחמה ובזכות זה נמשך הישועה, ובה יתורץ היטב למה מזכירים "על המלחמות" כי אנחנו מודים לד' ית' שאפילו בזמן חשכות כזה שהיה התגברות קליפת היוונים כל כך שהרבה מאד מכלל ישראל (ואולי אפילו רובם) היו מתיוונים ובכל זאת הצדיקים האלו לא התיאשו ויצאו למלחמה נגדם¹⁵, על זה אנחנו צריכים להודות להקב"ה על שהיו כאלה שהיה להם האומץ לצאת למלחמה עם מסירת נפש על מנת ליהרג על קידוש שמו ית' והמיתו עצמם על קיום תורתו ית' ובזכות זה היתה הישועה.

ועתה נבהיר קצת ענין קליפת היוונים מה היא, ואיך רצו להשכיח את התורה הק' מבני ישראל לגמרי יותר משאר כל הגזירות שעבר עלינו במשך כל הדורות¹⁶, כדי שנבין למה ראו החשמונאים בגזירתם סכנה לקיום כל התורה יותר משאר כל הגזירות של שמד משאר כל שונאינו.

¹² ומכיון שיוכל להיות קטרוג זה בשמים איך אפשר שיהיה נחשב יציאת בני ישראל למלחמה אתערותא דלתתא שזה יוסיף כח ועוז כלפי מעלה להנקם מהאויבים הללו, ויכול להיות אדרבה שדוקא יציאתם למלחמה יוכל לעורר גם עליהם קטרוג כידוע שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

¹³ אמנם לא יכלו לחכות עד שילחמו קודם נגד המתיוונים לבד כי כבר התקרבו היוונים יחד עם עזרת המתיוונים ורצו לכבוש את המקדש ואת הכל, ולכן היה מצב שהיה קשה להכריע מה לעשות.

¹⁴ והנה יודע שבאותה מלחמה נהרגו גם מבני החשמונאים ופחדו להמשיך המלחמה עד שמתני' שלח להם לחזור וללחום, ויש לתמוה על זה למה באמת קרה להם כך הלא היו באמת צדיקים ומה שיצאו ללחום היה בודאי לרצון לפני ד' וא"כ למה באמת נהרגו, ועוד יש לתמוה למה לא חזר בו מתת' כאשר ראה שקרה האסון הזה, אך לפי מה שכתב בהארז החיים הק' הנ"ל (בהערה ה') יש להבין הענין שהנה כתב שם שגם על משה רבינו היה קטרוג על מה שלא מחה בזמרי כמו שעשה פנחס ועל כן היה משה רבינו צריך לתקן את זה לפני שיצאו למלחמה כדי שחטא ריבו לא ימנע את הצלחתו, ועל כן אמר לו הקב"ה למשה רבינו שידע שמתתו תלוי במלחמה זו (וכמבואר ברש"י (שלקן לא רצו בני ישראל לצאת למלחמה על ע"ש)) והיה צריך משה רבינו לצוות את בני ישראל שיצאו למלחמה אע"פ שהיה יודע שעל ידי כן יקרב מיתתו (ובמה שלא התעצל מלצוותם תיכף ומיד כדי לעכב קצת מיתתו זה היה מסירת נפש מצדו וזה היה התקון עבורו ואחרי זה כבר יכלו בני ישראל לצאת למלחמה בטחון שיצליחו בה בס"ד).

וכמו כן כאן הבין מתת' שהיה מוכרח שימסרו נפשם לצאת למלחמה אפילו אם על ידי זה יהיו נהרגין כי זה תקון להם על שלא מחו מספיק בעוברי עבירה, ואחרי המסירת נפש זו בודאי ינצחו לבסוף ולכן החזירם מתת' להמשיך המלחמה אפילו אחרי שנהרג א' מהם, וכך היה

והוא מה שידוע שהם היו הראשונים שחדשו בעולם ללכת אחרי ההגיון האנושי, כי לפני זה היו גם כל האומות העולם מאמינים במה שהוא מעל ההגיון וכל א' לפי המקובל בדת שלהם והיו מבטלים את הגיונם להאמונה שמעל ההגיון, והיוונים שהיו נחשבים החכמים היותר גדולים בעולם¹⁷ אמרו שההגיון היא מעל הכל והיא הקובעת יותר מהאמונה ובכך שלטו על חלק גדול מהעולם שנכנעו אליהם וקבלו שיטתם, ועל ידי כן התחילו לקבוע על פי ההגיון במה להאמין ובמה לא.

והנה היוונים רצו להשפיע את השכלתם גם על בני ישראל ושח"ו יחשיבו את ההגיון האנושי יותר מחכמת התורה ח"ו ושיפרשו וילבישו את דברי התורה שיתאים על פי הגיון האנושי וזהו שכחת וסילוף התורה שאין דוגמתו, כי מה שיגזרו לבטל את בני ישראל מהמצות על זה תמיד יהיו מבני ישראל כאלה שילחמו וממילא על ידם לא תהיה נשכחת בשום פנים מה שאין כן כאשר הפתיע ע"י סילוף התורה זה יכול ח"ו בקל לבלבל את ההמון עם ולאט לאט יוכלו להכניס טעות זה לכולם עד שתשתכח מהם הפירוש האמיתי בתורה וכמו שכבר היה דברים כאלה במשך הדורות וכמו שעשו המשכילים בדורות האחרונים, ועד היום נשאר רושם מזה ד"י.

והנה מכיון שרצו היוונים להשפיע כך על בני ישראל עבור זה גזרו על חכמי התורה לתרגם להם את התורה ליוונית כדי לשלוח יד בתורה הק' לסוף ולפרש כפי הגיונם (ולכן נעשה אז חושך ג' ימים בעולם להורות שזה עומד לגרום חושך בלבבות בני ישראל ולהחשיך עיניהם מלראות את האור הגנוז בתורה הק'), ואז בזמן החשמונאים כבר נתפסו הרבה מאד (ואולי הרוב) מבני ישראל ברעיון זו להחשיב את ההגיון ולקרב ולהתאים את דברי התורה

באמת שנצחום ובסוף. ואע"פ שעדיין לא נתקנו כל הכלל, ועדיין לא חזרו אז בתשובה כל המתיוונים כמובא במדרשים, וא"כ לכאורה היה יכול להיות עדיין קטרוג עבור חטא כל הכלל באותה קליפה של היוונים עם כל זה מכיון שכוננת הלוחמים היה עבור קיום התורה הק' לכן לזה מספיק מה שהיוצאים היו נקים מאותו חטא וכמו שנתבאר שאפילו הפגם שלא מחו בעוברי עבירה (דהיינו המתיוונים) ולא נלחמו נגדם מספיק גם כן נטהרו עתה ע"י המסירת נפש שעשו כנזכר.

ועל כן מכיון שזכותם היה שלם היה מספיק שיתקיים התורה שבשילם בלי צירוף כל הכלל ודומה למה שאמר חז"ל (ברכות ...) שלכן נברא האדם יחידי כדי שיאמר כל אדם בשבילי נברא העולם כי כדאי לד' ית' לברוא ומכל שכן להחזיק בראת העולם ואת הקבלת התורה עבור אדם א' לבד כמו שהיה בתחלת הבריאה.

¹⁷ ואע"פ ששאר כל הכשרים והצדיקים לא עשו כך כמו שאנו רואים שלא יצאו רק היחידים האלו, ובודאי שהטעם שלא יצאו לא היה מטעם התרשלות וכדו' שהרי היו גם כן צדיקים אלא בודאי היה טעמם מפני שלא הסכימה דעתם לזה מפני שהיו מסופקים אם בסוג זה יתכן לזאת להצליח וכמ"ל ועל סברו שיש להעשות מעשה כזה לסכן בעצמם במלוא ספק שאול תעשה עדיף, ועוד דעה אחרת היה בין הפעם שמכיון שאין לנו כח וזכות ללחום נגד היוונים עדיף לנסות להתניף ולהתיד אדם וכן יוכלו לפחות לדבק לבם אלינו עד שיסכימו להתפשר אתנו, ובה נבחר לפחות הרע במיעוטו ונציל מה שאפשר על כל פנים ובכך על כל פנים לא יתבטל כל התורה כולה ח"ו¹⁸, ובכל זאת לא התחשבו החשמונאים עם ב' הדיעות הללו מכח גודל הבערה שבער בלבם על אבדן התורה הק' ולכן עשו נגד דעת הרוב וזכות זה היא שעמדה לנו, שלא נשתכחה תורה ושנשאר לנו התורה הק' עד היום הזה.

* אמנם מובא במדרשים שע"י אלו שהתידו אתם

לההגיון האנושי ולפרש אותה על פיה, וזה הביא לשכחת אמיתה של תורה ולהעלים ולהסתיר האמור שבה (שזה מה שמאיר את העינים והלבבות להחזיר את האדם למוטב כמבואר בחז"ל) (וכבר הרחבנו ענין זה בכמה מקומות וע"י בקונטרס מאמר "על עזבם את תורת").

וכל ענין זה שהיה אז כמו כן הוא המצב בדיוק היום בתקופתינו שאנשי אמונה אבדו ואבדה האמונה בכל דבר שהוא מעל ההגיון ונשכח אמיתה של תורה ובטל האור שיאיר לנו לראות את ד' ית' אלא שרואים רק את הטבע והשכלת ההגיון, ורוב הכלל ל"ע מתיוונים ונתפסו בדעה מקולקלת זו בעוה"ר גם הרבה משומרי תורה ומצות ואפילו חלק מהלומדי תורה נתפסו בקלקול זה ונעשה אצל הרבה מהם מצב של אוחזים מעשה אבותיהם בדיהם אבל לבם רחוק מהאמונה השלימה¹⁹ ד"י.

והנה יש לראות שמה שבזמנינו היום (שהוא זמן אחרית הימים) התעורר שוב גלות של קליפת יוון ומלחמתה להשכיח התורה הק' מאתנו ח"ו, כבר רמזו לנו במדרשי חז"ל הובא ברמב"ן על הפסוק (ריש בראשית) "והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת על פני המים", ומפרש המדרש שבפסוק זה מרומז כל הגלויות שעברו על בני ישראל עד ימות המשיח וז"ל וחושך על פני תהום זה גלות יוון שהחשיכו עיניהם של ישראל, "ורוח אלקים מרחפת" זה רוחו של מלך המשיח, וזה אומר שסמוך לפני ביאת המשיח יופיע שוב גלות יוון להחשיך לפני בני ישראל, והנה עדים אנו היום שאנחנו כבר נמצאים תוך גלות וחושך זה, וזה סימן גם על שאנו סמוכים להגאולה השרימה ב"ב.

אמנם ישנם היום הרבה אנשים שהם בעצמם צדיקים אבל הם חושבים מה לנו לילך ולהלחם

והחניפו אותם פיתו אותם לבסוף לאט ומפני הידדות שכבר שרה ביניהם לא הרהיבו בנפשם עוז והתביישו לסרב לכל בקשתם ופיתויים כי לא היה מתאים להם לסרב לכל דבר ועל ידי כן לבסוף שלטו על הכל והתיוונו העם בצורה נוראה עד שנתהפכו גם הם להיות שותפים עם היוונים ללחום נגד הדת והסתכלו כבר על חז"ל כמפריזים על המדה, וכך כמעט נשתכחה תורה ח"ו מישראל עד שקמו החשמונאים והצילו את כל התורה וכמבואר.

¹⁸ כי משמעות אמרם "להשכיחם תורתך" (ולא אמרו לבטלם מתורתך) היא שכחה גם על העתיד ואפילו לאחר זמן הגזירה כבר לא יחזרו שמירת התורה הק' כי יהיה נשכח מהם לגמרי ח"ו מה שאין כן אם היה אומרים "לבטלם מתורתך" היה משמעו רק לכל זמן הגזירה מה שאין כן אחרי שירגע ותהיה נשכחת הגזירה יוכלו לחזור לקדמותם בשמירת התורה ומצות זה מה שרצו היוונים להשפיע.

¹⁹ וכן חכמי אתונא שהזכירו חז"ל (בכורות ה:) היו גם כן מחכמי יוון.

²⁰ ומכיון שבלב אין מחשיבים את התורה ומצות לכן מוכיחם גלות ועליהם עבור חטא וסוף ומוכל שכן עבור הון ודול וכתב גדול והרי זה גורם חילול שם שמים נורא ושומרים כל הגוים וכל הלא שומרי תורה ומצות ומכל שכן השונאי ומשניא ד' ית' עם ד' אלה ומארצו יצאו ומכח הצרה הגדולה הזאת של חילול שם שמים הגדול הזה מתעורר בשמים הכרח להביא את הגאולה השלימה כדי שלא יתחלל שם שמים יותר וכמו שכתוב (...) "למעני למעני אעשה למען שמי המחולל בגוים" וגו', אמנם הקב"ה רוצה ומחכה מאתנו שנלחם עבור כבודו ית' ועל כבוד תורתו הקדושה המחולל וכמו שנתבאר לעיל הערה ד' ע"ש.

נגד אחרים שמתיוונים ויורדים ונכשלים ואע"פ שהם גם מכשילים את הרבים בכל זאת מה כוחינו ללחום ומה אנחנו יכולים לפעול, וגם טוענים שאין להם מספיק זכויות ולא קיימנו עדיין קשוט עצמך וכו' וא"כ איך נוכל למחות וללחום נגד הפורקי עול, ולכן הם מרפים ידיהם ולא נלחמים נגד מפירי תורה.

אבל באמת זה טעות גדולה ולא נכון כלל מכיון שהיום כל היהדות בסכנה ואנחנו גם בסכנה גשמית ואין לנו זכות אחר שיגן עלינו רק אם יהיה לנו לפחות הזכות שאנו מוכיחים שאכפת לנו על התורה הק' ועל שמירתה ועל כל נקודה של יהדות וקדושה ואנו מוכנים ללחום במסירת נפש להצלתה, ואם נעשה כך אזי כאשר רואים את זה בשמים אומר הקב"ה אי בני ישראל מוסרים את נפשם כל כך עלי הרי זה מוכיח שבאמת רצונם לעשות רצוני ומה שניכשו הרי זה רק מבחינת השאור שבעיסה שהיא היצר הרע שהתגבר עליהם, ועל זה אין שום מקטרג יכול להתווכח.

וזה מה שהיה בימי החשמונאים שאע"פ שהיו רק מעט צדיקים כאלה וכמו כן מעט צדקניות כאלה כמובא בחז"ל שמלו את בניהם במסירת נפש כי ידעו שיהרגו ועל כן תיכף ומיד אחרי שמלו הפילו עצמן מן החומה עבור קידוש שמו ית', זה מה שהביא את הישועה והצילו בזה את כל היהדות ושלא נשתכחה התורה מישראל, וכזה גם כן הוא המצב היום שרק בזכות אלה שעושים מסירת נפש נוכל להציל את המצב וקיום התורה הק' בישראל, (וכמו שנתבאר בהרחבה בגליון "אין הקב"ה בא בטרוניא" ע"ש).

והנה מהאמור כאן נתבהר לנו מאי חנוכה כלו' מהו הישועה שהיתה בחנוכה בזמנו ומזה נדע מה חוזר ומופיע לנו כל שנה בחנוכה ועל ידי כן נדע לאיזה שפע רוחני עלינו לכוון אליה לקבל אותה בכח מצות חנוכה שאנו מקיימים ולפי מה שנתבאר הישועה היתה הצלת כל התורה כולה שכמעט שנשתכחה ח"ו מאתנו לולי הצדיקים החשמונאים שבזכותם נעשה לנו נס שנשאר אצלנו התורה הק' עד היום הזה, וזה מתעורר שוב כל שנה דהיינו הכח לקיים את התורה ולהצילה משכחה ואבדון ח"ו.

והנה ידוע מה שכתוב בפוסקים שמכיון שהיוונים רצו להשכיח את התורה ולבטלה מאתנו על כן עיקר העבודה שעלינו לעשות בחנוכה היא להתחזק בהתמדת התורה הק' ולהחזיק בה כי הזמן היא עת רצון להצליח בזה בין לקיום התורה לכל הכלל ובין לכל יחיד ולחזק ולחזקה אצלו כדי שישאר קיים אצלו ולא תשתכח ממנו, וזה ע"י שיחזיק בה בחוזק בימי חנוכה ולקיים אז והגית בו יומם ולילה, ובזה יזכה לקנות את ההתמדה גם לכל משך השנה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיימה באהבה, גם מתעורר בימי חנוכה הכח ללחום נגד הקליפה של היוונים שמוציאים לבטל מאתנו התורה הק' כמו (שעשו החשמונאים), וכמו

כן מופיע כח הסיעתא דשמיא והניסים שהקב"ה עשה לנו בימים ההם להחליש ולכבוש ולהכניע את הגיבורים מצד הקליפה, וכמו כן מופיע בימים אלה הכח לכל יחיד (אפילו לחשים ברוחם) שיוכל לכבוש את היצר הרע שהוא חזק הרבה ממנו, כמו שאמרו חז"ל שהוא אש ואנחנו בשר, ועל כן אין עוד בכל ימי השנה זמן שיש בו הכח הזה הגדול להצליח בכבישת היצר הרע.

ועל כן יש לתמוה מאד איך נהייתה המכשול הגדול ששורה היום שדוקא בזמן שהפוסקים הזהירו לנו עליה להתחזק ולהרבות בהתמדת התורה, במקום זה קבעו בהרבה ישיבות ומוסדות התורה דוקא בימי חנוכה לתת להתלמידים חופש לנסוע הביתה על כמה ימים לבטל תורה בגלוי ולא די במה שלא מוסיפים ללמוד יותר בהתמדה אלא נהפוך הוא שקבעו ועשאוים ימים קבועים לביטול תורה, ועלינו לראות מזה איך נתהפכה הקערה על פיה ששוב הרימו היוונים והמתחדשים ראש להשכיח מאתנו ח"ו את התורה ואת צורת התורה הק' בדברים שלא שערום אבותינו בשום דור שלפנינו ובמקום לחזק את התורה הק' מחזקים ח"ו את כח קליפת היוונים ד"י, ומי שיזכה ללחום ולבטל מנהג רע זה בודאי יהיה חלקו עם החשמונאים וזכותם יגן עליו ויסייעו בידו לחזק את קיום התורה הק' בישראל מעור'ע.

"על המלחמות"

ואפשר לומר עוד פירוש על מה שמזכירים בעל הנסים את ענין המלחמות כי הנה עלינו לדעת שהכלל הוא שדוקא ע"י שיש לאדם מלחמה בדבר ונלחם על זה אזי הוא קונה אתו, כי הקנין העיקרי שאדם קונה את התורה (ואת מצותיה) הוא דוקא על ידי שימית עצמו עליה וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ט"ג:)¹⁷ והיינו שיעשה מלחמה עם יצרו הרע ויכבוש אותו, ויש לדעת שכמו כן הוא לגבי כל מדה טובה שיש לאדם שהשיג אותה בלי מלחמה אין לה ערך המלא כי בלי מלחמה האדם לא קונה שום מעלה רוחנית קנין בנפשו, ולמשל מי שבטבו הוא בעל חסד ועושה הרבה חסד אין למדה שלו ערך המלא, כי רק מי שהיה צריך ללחום על זה שהיה הדבר קשה לפי טבעו ונלחם ושבר וכבש את יצרו ואת מדתו עד שנהיה נדיב לב אזי יש לו את המדה הזאת ערך המלא הרבה יותר ממה שהאדם קונה בלי מלחמה, זאת ונקודה זו יש לאדם לחזור לעצמו תמיד כל הזמן.

ולכן כל הדברים שרצו היוונים לטמאות את כלל ישראל בהם, אחרי שנלחמנו ונצחנו אותם נהיה כח ישראל בזה חזק מאד יותר מבקודם, ולכן כל הדברים האלה שנלחמו אז עליהם מתחזקים כל שנה בחנוכה יותר (כאשר נשתדל ונשקיע בהם), היוצא מהאמור שאת האור הגנוז קנינו רק מפני שעשינו מלחמה במסירות נפש, ולכן מזכירים "ועל המלחמות" כי אנחנו מודים להקב"ה הודיה מיוחדת על שהתשועה שהשגנו בחנוכה היתה ע"י מלחמה.

ובזה מובן מה שהספה"ק מסבירים את מעלת

חנוכה כמעט יותר מכל המועדים, כי בחנוכה זכינו לכל האור ע"י המלחמה ולכן נמשך לנו שפע גדול ביותר וזה עשה קנין בנפשנו יותר, וזה מה שחוזר וניעור לנו כל שנה אמנם בכדי שיופיע ויושפע לנו האור הגדול הזה כל שנה בחנוכה צריך לעשות פעולה שהיא תהיה הכלי כדי לקבל על ידי השפע הנשפע, ולכן צריך לעשות את המצות של חנוכה בהידור בתשוקה ובגעגועים להתעלות ולהתקרב להקב"ה ואז נוכל לקבל את זה בס"ד.

ויש להבין הענין כי תכלית ומטרת הבריאה היה שכל א' יעבוד בכח עצמו על כל ענינים הרוחניים ובה יזכה בשכרו לעולם הבא וזה אותו התענוג של עולם הבא שהיו להנשמות גם לפני שירדו לעולם הזה אלא שאז היה כמו עני שמקבל לחמו בחנם בתורת צדקה שיהיה אין מכובד והעני מתבייש בזה ועל כן ברא ד' ית' את היצר הרע כדי שיהיה לאדם בחירה ויצטרך לעמול וללחום נגדו בבחירת ובכח עצמו ואז יבא על שכרו ביגיע כפיו וישמח בחלקו ושכרו שמגיע לו בעבודתו ולא ירגיש בזה בושה וכעני ודל אלא כבעל הבית העושה ואוכל משלו.

ועל כן יש להבין שמה שישנם כאלה שמחפשים להקל על עצמם שלא יצטרכו לעמול קשה לתקן את עצמם ולכבוש יצרם הקשה, ורוצים להשיג את זה ע"י איזה אדם צדיק שיעלהו בכחו (וישנם הרבה שטועים בענין זה אמנם יש לדעת ש(ה)רי זה טעות ומופרך מעיקרו"ל כי כל מה שהצדיק עוזר להאדם ומעלהו בכחו ולא כח עבודה האדם בעצמו אינו טובה להאדם אלא אדרבה מפסיד בזה מהשגת העולם הבא המצופה ושלמטרה זו נברא וירד לעולם הזה.

ומה שאפשר ומותר לצדיק לעזור הוא רק כאשר האדם עושה בעצמו והצדיק עוזר לו ומקיל עליו קצת או שנותן לו דחיפה להעמידו על דרך הנכון ואח"כ ימשיך בעצמו בכחו, זה מה שרצוי והגון ומצוה להצדיק לעשות ובה הרי הוא מקיים מצות עזוב תעזוב "עמו" כמבואר בחז"ל שדוקא "עמו" דהיינו שגם הוא עושה ועמל כפי יכולתו ומה שהוא נוסף לזה זה אין בכחו לעשותו לבד בזה מצוה וחיוב לעזור לו, ובה יובן מה שנתבאר בס"ד.

ודבר זה שנתבאר כאן חשוב לכל אדם לדעת שהאדם צריך לשמוח אם יש לו לעבוד במלחמה, אבל האנשים אינם מבינים ענין זה ולכן רוצים לקנות הכל בקלות בלי מלחמה, ומתפללים שהקב"ה יסלק מהם המדות הרעות ואין מבינים הטובה הגדולה שיש לנו דוקא במלחמה כי המלחמה היא הנותנת לנו שנקנה בנפשנו את הדבר"י, ולכן אנשים מקנאים במי שהולך לו הכל בקל שלא צריך ללחום לא על התמדה ולא על מדות טובות והכל יש לו בקל ורוצים להיות כמותו, אבל לא מבינים ולא שמים לב להבין שבעולם העליון עולם האמת הרי זה אחרת שמי שהיה כאן יותר למטה והתעלה ע"י שעשה מלחמה אזי אפילו אם לא הגיע לדרגתו של זה שהלך לו בקל בכל זאת מכיון שהמעט שהתעלה היה בכח מלחמה הרי

¹⁷ אמנם בודאי שאחרי שהאדם משקיע עבודתו בכבישת מדותיו, אזי בנוסף לזה עליו להתפלל לד' תמיד על זה שד' יגמור וכמו שהתפלל דוד המלך ע"ה (...) "לקל גומר עלי" כי אלמלא עזרו לא יכול לו, אבל לא לפרק מעליו העבודה והתלילו על ד' וכמבואר.

הצדיקים ולא נזכר שם תנאי שגם כולם יחזרו בתשובה, וכן כ"פ בזהר הק' ובשאר מאמר חז"ל, אמנם יש לדעת שזה רק כדי לדחות הפרענות והגזירה ממה שהיה עומד להיות בעולם זה, ועל ידי כן ניתן יותר (אך אפיים) זמן להכלל לחזור בתשובה אבל אין זה עומד להם לגבי יום הדין שבעולם העליון, וכמו שנתבאר.

¹⁸ וז"ל הגמ' שם אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ודרשוה מהפסוק (במדבר י"ט י"ד) "זאת התורה אדם כי ימות באה"ל ע"ש,

¹⁹ ומה שמצינו כמה פעמים במשך הדורות שזכות צדיקים (כאשר היה מספרם מספיק) הגינו על כל הדור וכמו שמצינו בסודם שהתפלל אברהם אבינו שינצלו בזכות

הוא זוכה שם למעלה הרבה יותר גדולה¹⁵ ממי שהיה בעולם הזה במעלה היותר גדולה בלי שום מלחמה, ואין לנו מושג לגודל החשיבות ולגודל המעלה שיקבל שם.

"חיבה יתירה נודעת לנו"

ידוע קושיית הפני יהושע למה היה צורך לנס הנרות והלא טומאה הותרה בציבור ויכלו לכתחלה להדליק בשמן טומא.

וישנו תירוץ בשם החדושי הר"ם (ויש מביאים שאמר זה בשם הרה"ק מקאצק) שחדש שההלכה שטומאה הותרה בצבור נאמרה רק כאשר הבית המקדש קיים וקורה פעם להקריב בטומאה התירה תורה בעבודת הצבור, אבל כאשר מחנכים הבית המקדש מתחלה לא התירה תורה להעמיד הבית המקדש מתחלה בצורה כזאת אלא בטהרה שלימה, ולכן כאן שהיה הפסק בעבודת בית המקדש ונהרס המזבח ונפרצו י"ג פרצות בבית המקדש, וכאשר החזירו הכל למקומה היה נחשב כחונכת בית מחדש (ושעל שם זה נקרא בשם חנוכה) לא הותרה להתחיל אלא בטהרה שלימה ולכן היה צורך להנס עכ"ד.

ומזה יש ללמוד יסוד חשוב שכאשר רוצים להתחיל לבנות ולהעמיד דבר חדש רוחני צריכים להקפיד שיהיה בתכלית השלימות אפילו יותר מן החיוב ואפילו דבר שמתור לכתחלה אינו מספיק להעמיד הבסיס עליה אם שייך שלימות יותר מזה (אע"פ שכאשר יארע דבר כזה באמצע מהלך הדבר לא יגרע בזה כלל משלימותו בכל זאת בתחלת העמדת ובנין הדבר צריך להקפיד על שלימות היותר גדול ששייך).

ויש להסביר הענין על פי מה שכתב החובת הלבבות הידוע "שאינן שלימות כחסידות בתחלתו" והרי לנו מזה שמטבע הענין הוא שכל דבר בהמשך הזמן יורד ממה שהיה בתחלה וכמו שהוא גם בדברים הגשמיים שבראם ד' ית' כך שלפי הטבע הכל בלה והולך ומתחיל להתיישן תיכף ומיד אחרי גמרו, וידוע שכל בריאת העולם הגשמי בראו הבורא ב"ה באופן שתהיה משל ללמוד ולדעת ממנה משל לעינינים הרוחניים ועבודת ד', ועל כן כאשר יתחיל האדם לברוא ולהעמיד דבר חדש רוחני אם יהיה בצורה של שלימות מעל ההלכה אזי כאשר תהיה יורדת והולכת ומתיישנת בכל זאת עדיין תשאר בגדרי ההלכה כי יש לה מקום לקיים גזירת ההתיישנות ובלוייתה עד גדרי ההלכה, מה שאין כן כאשר תהיה מבוססת בגבול גדרי ההלכה אזי כאשר לפי חוק הטבע תתחייב לירד מזה ממילא תגיע בהכרח עם הזמן למטה מגדרי ההלכה, וק"ל.

עוד יש ללמוד מהדבר הנ"ל במה שנוגע לחינוך הילדים שהרי זה דומה להעמדת וחינוך בית המקדש כמבואר בספה"ק שכל אדם מישראל צריך שיעשה בלבו משכן להשראת השכינה ורמזה בפסוק ועשו לי מקדש ושכנתי "בתוכם" (ולא נאמר בתוכו) כי זה בא לרמז שמצות ועשו לי מקדש נאמר גם על לבו של כל א' וא' שרוצה ומחכה ד' ית' להשרות שכינתו בתוך לבו של כל א' וא', ע"כ, (ע"י אלשיך הק' ושלח"ק ועוד) ולכן יש לדעת ולהבין שלגבי חינוך הילדים יש

להקפיד שיהיה עם כל השלימות והטהרה יותר ממה שהוא לכתחילה על פי ההלכה, ובזה יובן סיבת הקפדת כל הדורות שלפנינו על הרבה עיני קדושה וטהרה והרחקה מכל מיני ענינים יותר הרבה ממה שהקפידו על המבוגרים ואע"פ שהסבא ההגיונית היא בהיפוך שלילדים לא חשוב כל כך להקפיד על חומרות כי אין בזה משמעות עבורם, אמנם לא מחשבות הרוחניות והקדושה כמו מחשבות ההגיוניות והאנושיות וכמו שכתוב כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו'.

והנה הפנ"י מתרץ על קושייתו הנ"ל שהקב"ה רצה להראות לנו חביבות יתירה ולכן עשה במיוחד נס זה שיוכלו לקיים המצוה בהידור רב בטהרה שלא יצטרכו לעשות את זה בטומאה אע"פ שמצד הדין הרי זה מותר לכתחילה ולכן יש ענין מהדרין מן המהדרין כי מכיון שהקב"ה הראה לנו חיבה יתירה אנחנו גם רוצים להראות להקב"ה חיבה יתירה שאנחנו מוסיפים להדר במצותי מתוך אהבתנו הגדולה שיש לנו לד' ולכן אנחנו רוצים לעשות יותר מהחיוב עלינו.

אמנם ביאור הענין יש לומר כך שדוקא מפני שהיו בירידה כזאת רצה הקב"ה להראות להם חיבה יתירה כדי שעל ידי זה יחזרו בתשובה וענין זה יובן על פי משל לילד שירד ח"ו מהדרך ועושה הרבה עגמת נפש לאביו, ועם כל זאת האבא מראה לו אהבה וחיבה, אזי ילד שיש לו קצת שכל מוכרח להתעורר מחמת זה ויתבייש איך עושה נגד אביו הרי אביו כל כך אוהב אותו ומראה לו כל כך אהבה שאפילו בזמן שמצער את אביו בכל זאת אביו לא זז מחיבתו, ואפילו אם יש לילד לב אבן הרי זה צריך להיות נמס מכח זה, וזה מה שהיה בחנוכה שאז היו מתינונים, אבל מכיון שהקב"ה הראה להם את החיבה יתירה הזאת שעם כל זה שחטאו עדיין בנים הם ועדיין אהבתו גבן עדיין מקרב אותנו ועושה לנו נסים כאלו בזה הוא מגלה לנו את אהבתו יתברך, זה גרם להם לחזור בתשובה שלימה ולכן חזרו בתשובה מאהבה, וזה מעין מה שיהיה לעתיד לבא.

והנה גם היום אנו רואים הנהגה כזאת שאע"פ שהכלל לא רואים בכל זאת קורים נסים, ולא מסתבר כלל לחשוב שהרי זה מפני שישנם צדיקים רבים בדורינו כי לא נראה כך לעינינו אלא לפי ראות העין הצדיקים הגלויים לנו הרי זה מעט מזעיר לפי ערך כל הכלל אלא בעל כרחנו כמו שנתבאר שאע"פ שאין לנו מספיק זכותים בכל זאת הקב"ה מראה לנו נסים, אמנם יש טפשים שמכיון שרואים נסים חושבים שאין מה לפחד ומפרשים הניסים שהקב"ה אין לו קפיא עלינו כאילו שאין בשמים קטרוג, אבל מי שיש לו שכל אומר הרי אם רואים שהקב"ה מראה לנו חיבה יתירה כזאת אע"פ שאנחנו לא רואים איך לא נתייש מהקב"ה איך אנחנו מתנהגים אנחנו צריכים להתעורר בתשובה גדולה מכח זה, אמנם אוי ואבוי לאלה שגם מצב זה גורם להם להשאר ברפיון וזה ודאי נסיון גדול מהיצר הרע שלא רוצה לתת להם לחזור

בתשובה (וזה מפני שאין להם זכות לזה ולכן הם מעדיפים לרמות את עצמו ותולים את עצמו בבוקי סריק), ועל זמן זה נאמר (סוף דניאל) והרשיעו רבים (ורק) והמשכילים יבינו אשריהם מה טוב חלקיהם בזה ובבא.

ולכן מי שהוא מהמשכילים הוא חייב ומוכרח לחזור בתשובה היום ובאופן זה יהיה גם כן התשובה בשעת הגאולה השלימה כשהקב"ה יופיע לנו בגאולה השלימה כמו שכתוב בנביא (ישעיה א' ח"ח) לכו נא ונוכח יאמר ה' שהקב"ה יוכיח אותנו שכל מה שעשה זה רק לטובתנו, וכמה שאנחנו מרדנו נגדו עם כל זה עשה לנו חסדים כל הזמן ומכח הבושה שיכסה אותנו נחזור בתשובה ויתלבנו עוונותינו מכח הבושה שנתבייש מהקב"ה, וזה (לראות את החסד ד' אתנו הרי זה) גם מענין של אור הגנוז שיתגלה לעתיד, וכמו כן בחנוכה מתגלה מעין אור הגנוז ועל ידי זה יוכל כל א' לראות את גודל חסדי ד' אתנו ואת גודל אהבתו ית' אלינו מה שלא נראה כל כך לכל א' וא' במשך כל השנה ועל ידי זה יוכל האדם להגיע לתשובה מאהבה מגודל הבושה מלפני ד' ית' על כל זה, וכל זה ע"י שמקיים מצות חנוכה בכוונה הראויה ובהתעוררות אהבה לד' ותשוקה לראות באורו ובאור הגאולה השלימה כמו שכתוב אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו יחד במהרה לאורו אכ"ר.

ואפשר לתרץ קושיית הפני יהושע בעוד אופן שיש לומר שאין הכי נמי משום מצות הדלקת הנרות היה די בשמן טמא, ומה שרצו כאן להדליק בשמן טהור (ושלכן בדקו וחפשו למצוא שמן טהור) הוא מפני סיבה אחרת כי הנה מבואר במדרש המובא בב"ח (סי' ...) שטעם היונים שכוונו לטמא את השמנים היה כדי לבטל מבני ישראל את מצות הדלקת הנרות במקדש כי חשבו שעל ידי כן יוכלו אח"כ לנצחם¹⁶.

והנה מזה נראה שהיונים לא ידעו ההלכה שטומאה הותרה בצבור ויכולים לקיים המצוה גם בשמן טמא (כי אם ידעו כך היה לוקחים את השמן כדי שלא יהיה לבני ישראל שמן כלל), אמנם הם לפי טעותם (רק) טמאו את השמן בכוונה רעה לבטל מאתנו המצוה וכדי לנצח אותנו ח"ו ועל כן אחרי שזכינו לישועת ד' לנצח את היונים רצו החשמונאים להוכיח את נצחוננו ושלא הצליחו היונים להוציא זממם שחשבו עלינו לרעה ולכן רצו דוקא להדליק בשמן טהור, והרי זה דומה למה שמצינו כמה פעמים שעשו חז"ל דברים כדי להוציא מלבן של צדוקים.

ובנה שעשה ד' ית' לנו נס כדי שנוכל להוציא לפועל רצוננו להדליק בשמן טהור בזה הראה לנו הקב"ה חיבה יתירה שעשה הנס שלא לצורך ההכרח אלא כדי לעזור לנו להוכיח את הנצחון נגד היונים בזה הראה לנו ד' ית' חיבתו היתירה כמו אב לבנו יחידו שעושה לבנו רצונו אפילו שלא לצורך אלא מפני שזה רצונו של בנו, ולכן קבעו חז"ל לעשות הזכר לנס חנוכה דוקא בדבר זה שבה הראה והוכיח הקב"ה חבתו ואהבתו היתירה אלינו שאנו נחשבים לו כבן יחיד, ובזה יתעורר גם בלבנו אהבה וחיבה יתירה אליו ית'

¹⁵ תמיד" הם קיימים ועומדים, ועל כדי שתוכלו לנצח אותם תבטלו מהם מקודם מצוה זו, ע"כ.

לאנשי מצוה אחת יש להם לבני ישראל שכל זמן שהם מקיימים אותה הרי הם קיימים תמיד ואי אפשר לנצחם, וזה מצות הדלקת הנרות בבית המקדש שעליה כתוב בתורה להעלות נר "תמיד", והיינו שבזכות קיום מצוה זו

¹⁶ וכל זה כלול בדברי חז"ל באבות דר' נתן (...) הידוע שכתב טובה מצוה אחת בצער ממאה שלא בצער עכדבה"ק.

¹⁷ וכך איתא בב"ח שם בשם המדרש שאנטיכוס אמר

ונעבוד אליו באהבה שלימה וגדולה ובה נתקרב אליו עוד יותר ונמצא חן לפניו וימלא כל משאלות לבנו לטובה אכ"ר.

אוצר החינוך

פרק י"ה אל תחטאו בילד את ה'

והנה כל מה שנאמר עד הנה לשלול ולפסול הפנייה אל בעלי המקצוע שלומדים מחכמת הגוים מיינו אפילו אם לא היה כל הדרכתם ועצתם מנוגדים לדרך התורה הק', אבל לפי מה שהוא מציאות הדברים שלפנינו הרי יש בה עוד לגרועותא שרוב רובם של הדרכתם וכל יסוד שיטתם ומהלכם הרי זה מבוסס ובנוי על יסודות שהם היפוך ונגד דרך התורה הק'.

ונתפוס לדוגמא רק ג' נקודות שהם מהיסודות העיקריים שלהם שעליהם בנוי כל עיקר שיטתם והדרכתם בחינוך, א' מה שהם בונים ומחזקים את האונכיות של האדם ונקרא בלשונם שיהיה לו להאדם בטחון עצמי.

והנה דרך התורה הק' הוא דוקא ההיפוך מזה דהיינו לשום את בטחונו רק בד' ולא בעצמו כלל וכבר הזכרנו לעיל (...) מה שכתב הגר"א משלי (משלי כ"ב י"ט) שמטרת כל התורה כולה להביא את האדם לידי בטחון בד', ומה שהם מבינים ומסבירים שע"י שחסר לאדם בטחון עצמי גורם לו לפול ברוחו וחסר אומץ ואון להתקדם ולהתגדר הרי זה כך למי שאין לו אמונה בד' אבל המאמין במה שכתוב בתורה הק' ואנו אומרים אותו כל יום בתפלתנו "ואתה מחיה את כולם" ו"בטובו מחדש בכל יום תמיד" מעשה בראשית" ופירושו של "תמיד" כלומר בכל רגע ורגע ולכן נאמר גם ב'כל עם הוספת האות ב' כי הכונה שלא רק פעם אחת ביום מחדש הבריאה אלא במשך היום מחדשו כל רגע ורגע ולכן כל חיותנו וכוחינו אין לנו אלא ממנו ית' והוא מעוזינו וחזקינו אבל אין לנו ובנו שום כח עצמינו והוא אפס, וכן אנו מקדימים לומר כל יום בבוקר לפני תפלתנו (את מאמר אליהו הנביא זכור לטוב בתנא דבי אליהו רבה פ' כ"א) מה אנו וכו' מה כוחינו וכו' רק חרב גאותינו הוא שאנחנו עמך בני בריתך וכמו כן בני אברהם יצחק ויעקב וכו'.

היוצא מהאמור שאם אנו מודדים כח עצמינו אנו תיכף ומיד מסיקים שהוא אפס ואין ולכן אין אנו נופלים ברוחנינו ע"י שאנו מרגישים שחסר לנו כשרון זה וזה וכו' כי הרי אפילו מה שכן אנו מוצאים בנו הרי זה טעות לחשוב שהוא חלק שלי אלא כל כוחינו הרי הוא רק ממנו ית' וברגע שאנו שמים בטחונינו וחזקינו בו ית' לא חסר לנו כלום ושום כח וכשרון בעולם כי ברצונו יכול לתת לנו הכל וכמו שאמר ד' ית' למשה רבינו ע"ה מי שם פה לאדם וגו' (שמות ד' י"א) ולכן בו אנו מתגאים כמו שכתוב ויגבה לבו בדרכי ד' וברגע שאנו סומכים עליו ובוטחים בו ית' אין אנו מפחדים משום דבר בעולם כי הכל כאין נגדו וכמו שכתוב "וכל הגוים כאין כנגדך" וכו' ובהשקפה ואמונה זאת אנו קמים בבוקר ומתחילים את היום ובה אנו הולכים לבטח דרכינו ובה בטחונינו ואומץ לבנו היא עז כנמר, אבל להרגיש עצמו יש בכוחו ועוצם ידו הרי זה נגד האמונה ויסוד של יהודי ויסוד כל התורה וכמו שכתוב (דברים ח' י"א – י"ז)

השמר לך פן תשכח את ד' וגו'.. ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי וכו' הרי לנו שזה נחשב שכחת ד' לגמרי ח"ו.

ובכלל ענין גאות הלב הרי היא היפוך מדרך התורה הק' שכל דרכה (של התורה הק') ומטרתה היא להביא את האדם לידי הכנעה וביטול עצמי, וכל מעלת ושבח בני ישראל אשר בעבור זה בחר וחשק בנו קל הוא מפני זה כמו שדרשו חז"ל ומובא ברש"י שם (דברים ז' ז') בפסוק כי אתם המעט מכל העמים וגו', והוא בגמ' (חולין פ"ט.) וז"ל הגמ' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם וכו' אבל עובדי כוכבים אינו כן עכ"ל, הרי לנו שזה עיקר הנקודה שבזה אנו שונים מכל העמים ובזכות זה הקב"ה בחר בנו.

והנה עתה בא יצר הרע ורוצה לערב בינינו ח"ו מדת הגוים לבטל בזה כל מעלתנו שבעבור זה בחר בנו קל והרי אנו עומדים עתה בזמן של הברור הגדול שלפני הגאולה השלימה שצריכים אנו להיות נבררים ונבחרים מבין כל האומות העולם להנצל מחורבן הגדול של שני שליש העולם שעומד להיות נחרב במלחמת גוג ומגוג לפי המבואר בחז"ל, זה הוא נקודה א'.

ובמקום אחר הרחבנו הדבור בענין זה להשיב לכסיל כאולתו בבחינת דברה תורה כנגד יצר הרע והסברנו הענין בס"ד לגבי מה שהם טוענים שהאדם צריך להרגיש עצמו חשוב ותופס מקום כדי שיתחזק ולא יפול ברוחו ובפרט כהיום שהמזגים חלשים ובקל נופלים בדכאון ומרה שחורה ח"ו, ואע"פ שנראה לכאורה שזו טענה נכונה.

אבל התשובה על זה הוא שיש לנו תהלה לא- ל דרך לחזק רוחו של האדם בדרך התורה הק' ואין אנו זקוקים לעזרתם ועצתם, אלא על פי דרך תורתנו נלך ובה נצליח בס"ד כל מי שלא יסוט מדרכה, וכמו שכתוב מפורש תורת ד' תמימה "משיבת נפש", וכתוב פקודי ד' ישרים "משמחי לב".

וקודם כל נקדים מה שיש להבין שכל הענין שהאדם נפול ברוחו נובע ממה שחושב תמיד יום ולילה על ורק על עצמו ואלו שהם בעלי מחשבה יותר ומעמיקים עצמם יותר בזה הרי הם יותר עלולים לפול בזה, מה שאין כן מי שרגיל לחשוב תמיד על ד' ית' והוא חי תמיד עם אמונה בד' ובו שם בטחונו והוא ית' חרב גאותו כמו שכתוב (דברים ל"ג כ"ט) אשריך ישראל חרב גו' עם נושע בד' ואשר חרב גאותיך (שהוא ית' חרב גאותינו) וגו' על ידי כן אינו בא לידי כך, ולכן בדורות שלפנינו שכן היו חיים וכך היו מתחנכים הילדים מנעוריהם מאת שפתחו עיניהם ושכלם לכן לא היה מצוי כל הדכאוונות ושאר קושי נפשות המצויים היום לרוב ד", וחץ מכל זה הרי התורה הק' נותנת לנו הרבה חיזוק והרגשת חשיבות ותפיסת מקום אבל היא בדרך אחרת משלהם וזה ביחד עם הכנעה וביטול לד' ועם כל זה יש לנו בלבנו הגאווה דקדושה כמו שכתוב (דבתי"ב י"ז ז') ויגבה לבו בדרכי ד' והוא מה שחבה יתירה נודעת לנו מאת ד' כמ"ש התורה הק' (דברים י"ד א') בנים אתם לד' אלקיכם (שם כ"ו י"ח) וד' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך וגו' (שם ז' י"ז) ובך בחר ד' (שם ז') חשק ד' בכם ויבחר בכם וגו'.

ואפילו אם חטא האדם מאוד אם הוא רוצה לחזור ולהתקרב לד' הרי ד' ית' רוצה בתשובת

הרשע וחפץ בהצדקו ומחכה שישוב ואינו רוצה להענישו ואפילו לפני שהרשע רוצה וחושב לחזור בתשובה בכל זאת ד' חפץ בו וכמו שכתוב (יחזקאל ל"ג י"א) [החפץ] אחפץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה וגו' ואין כ"א מקומו להאריך בזה, ושם הסברנו הענין בס"ד יותר והרחבנו יותר בפרטיות הענינים איך מחזקים רוח של אדם והבטחון עצמי בדרך התורה הק' וההבדל בין דרך התורה לדרך הגוים להבדיל שהיא שונה מן הקצה אל הקצה, קחנו משם.

ויש לנו לעשות חשבון עם עצמינו איך מתחנכים הילדים היום איך נהפך הקערה על פיה מן הקצה לקצה שמפטמים הילדים במוחם ולבם ואזנם תשמענה יום ולילה תמיד שמדברים אך ורק על האנכיות וענין כוחי ועוצם ידי ח"ו.

והנה הרבה אנשים רגילים לדבר בביתם שהמפלגה שלהם היא היותר ממולחים ויודעים איך להנהיג ולנהל הענינים ועל כן הם היותר מוצלחים וגדולים משאר המפלגות (בין אם זה חוג של חסידות מסוימת בין אם זה קהלה או שיטה או האדמו"ר והנשיא שלהם או הגאון הדור שלנו או הר"מ שלנו וכדו' או הקהלתנו שעומדת בראש וכולם מעריכים ומכבדים אותנו ונוסעים אלינו מרחוק או אל קבר נשיאנו וכדו') אמנם שם ד' ית' אינה נשמעת בביתם (ואפילו אם כן נשמעת מפני שכן סגנון הדיבור אבל על כל פנים המכוון והמטרה הוא להגדיל ולהאדיר שמינו בכל העולם ומשתבחים ומפארים את עצמו על שמגדל שלנו מתגדל בארץ ואולי גם בשמים) והרי כל זה דומה לחטא עבודה זרה ח"ו שבכך נכשלו בזמן הבית (שיסודה מפני קנאת ירבעם על כבודם של מלכות בית דוד ודאג על המעטת כבוד עצמו) וכל זה הוא ריחוק נורא מאת ד' ית' ושכחה ממנו ית' כמו שכתוב בתורה הק' ... ושכחת את ד' ותאמר בלבבך כחי ועוצם ידי וגו' והלא אמרו חז"ל (...) כלל גדול שאין אדם מוריש שקר לבניו, ואיך מצאנו ידינו ורגלינו בשפלות כזאת שהגדולים לקויים ונתפסו בלבם בעבודה זרה זו ואיך לא ישמרו על הילדים מלשמוע ניעוצים וגיזופים כאלו שישתבחו בביתם לומר מפלגה שלנו כשארגנו איזה כנסייה הופיעו כל כך הרבה ואצל המפלגה האחרת היה פחות אנשים או אצל הטיש של ראשינו או בהרצאתו וכדו', ואיך מלמדים שקר זה לבנינו ח"ו במקום שהיינו צריכים ללמדם ולחנכם להם שהגדולה והכבוד לד'.

ולפי זה אין חידוש שענין האנכיות ובטחון עצמי וכחי ועוצם ידי היא תופסת מקום בראש כל וכנגד זה כשנחלב הכחי ועוצם ידי אזי נכנס דכאון ונפילת המצב רוח והאומץ בכל צורת החיים, ובה הרי הורסים את חייהם של הדור הצעיר בין בגשמיות ובין ברוחניות ח"ו שרחוקים הם ומתרחקים ח"ו מחיי האמונה ובטחון בד'.

ועל כן עלינו לשום לב לתקן מצבינו בזה ובודאי שבאותם הבתים ששימו דגש על החינוך בצורה הראויה בענין זה כנזכר ולא יפקד ולא ישמע נושאים כאלו בבית וכל כלי ברזל של כחי ועוצם ידי ונצחון וגדלות שם ומגדול לא ישמע בבית בהבנותו, אלא להשמיע לאזנם תמיד האמונה ובטחון והגבהת לבנו רק בד' ובלתי זה מה אנו ומה חיינו בלתי אל ד' עינינו אשר בידו חיי ומותא, אזי בודאי יצליחו בכל עינים וד' יהיה בכסלם ובעזרם כל ימי חייהם בזה ובא אכ"ר.